

การเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์และลักษณะอาคารของ

สถาปัตยกรรม

ซีโน-โปรตุเกส

ในเมืองภูเก็ต ระหว่าง พ.ศ.2545-2559

ปิยะนาศ อังควาณิชกุล

การเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์และลักษณะอาคารของ

สถาปัตยกรรม

ซีโน-โปรตุเกส

ในเมืองภูเก็ต ระหว่าง พ.ศ.2545-2559

ปิยะนาถ อังควาณิชกุล

การเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์และลักษณะอาคารของสถาปัตยกรรม

ชิโน-โปรตุกีสในเมืองภูเก็ต ระหว่าง พ.ศ.2545-2559

ปิยะนาถ อังควาณิชกุล

ข้อมูลทางบรรณานุกรม

การเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์และลักษณะอาคารของสถาปัตยกรรมชิโน-โปรตุกีสในเมืองภูเก็ต ระหว่าง พ.ศ. 2545-2559 / โดย ปิยะนาถ อังควาณิชกุล. กรุงเทพฯ: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2563.

1. สถาปัตยกรรมชิโน-โปรตุกีส. 2. ย่านเมืองเก่าภูเก็ต. 3. ภูเก็ต - ความเป็นอยู่และประเพณี. 4. ภูเก็ต - ภูมิประเทศและการท่องเที่ยว.

709.593 ป621ก

ISBN: 978-616-296-219-6

ครั้งที่พิมพ์	พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2563
จัดพิมพ์โดย	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พิมพ์ที่	โรงพิมพ์วีรณาเพรส 919 ซอยอ่อนนุช 39 ถนนสุขุมวิท 77 แขวงสวนหลวง เขตสวนหลวง กรุงเทพฯ 10250 โทร.02-728-7701-4 (โทรสาร. 02-728-7783)
ภาพปก	ปกหน้า อาคารพิพิธภัณฑ์เพอรานากันนิทัศน์ (อดีตอาคารสถานีตำรวจภูเก็ต และ อดีตอาคาร The Chartered Bank) ปกหลัง อาคารบ้านเรือนย่านถนนตีบุก อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต วาดภาพปก โดย ผศ.ดร. อรัญ วานิชกร ภาพถ่าย Street Art “โอเว่ต้า” ถนนพังงา อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต โดย ปิยะนาถ อังควาณิชกุล

คำนิยม

หนังสือ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์และลักษณะอาคารของ
สถาปัตยกรรมชิโน-โปรตุกีสในเมืองภูเก็ต ระหว่าง พ.ศ.๒๕๔๕-๒๕๕๙ ของ
ดร.ปิยะนาถ อังควาณิชกุล ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ

ผมมีโอกาสได้อ่านผลงานวิจัย บทความวิจัย หนังสือ บทความวิชาการของ
ดร.ปิยะนาถ อังควาณิชกุล หลายเนื้อหาสาระ ต่างกรรมต่างวาระกัน เสนอทั้งงาน
วิชาการทางประวัติศาสตร์ของเธอ อยู่ที่ความลุ่มลึกในชั้นเชิงประวัติศาสตร์ ประวัติ
ศาสตร์ในบริบทของสังคมวิทยา รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม
ศิลปกรรมศาสตร์ ได้มีโอกาสฟังเธอบรรยายประวัติศาสตร์ไทย หลากหลายยุคสมัย
หลากหลายแหล่งประวัติศาสตร์ ความลุ่มลึก ความคมชัด ครอบคลุมบริบทต่างๆ
โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับศิลปวัฒนธรรมและศิลป
กรรมศาสตร์ เธอมองประวัติศาสตร์และบริบทอย่างเป็นเนื้อเดียวกัน

หนังสือ การเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์และลักษณะอาคารของ
สถาปัตยกรรมชิโน-โปรตุกีสในเมืองภูเก็ต ระหว่าง พ.ศ.๒๕๔๕-๒๕๕๙ เล่มนี้ ปูพื้น
ความเป็นมาของเมืองภูเก็ต เมืองภูเก็ตที่เป็นศูนย์กลางการค้าขาย ศูนย์กลาง
เศรษฐกิจ และแหล่งทรัพยากรมาแต่อดีตกาล เมื่อถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระ
จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมืองภูเก็ต
ก็มีความเจริญรุ่งเรืองพร้อมไปกับการปฏิรูปประเทศ ชาวจีนที่อพยพมาอยู่ที่เมือง
ภูเก็ตได้ผสมวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมจากยุโรปและจีนเข้าไว้ด้วยกัน จนก่อ
เกิดกระแสสถาปัตยกรรมชิโน-โปรตุกีสอย่างสำคัญยิ่ง เธอได้วิเคราะห์แยกแยะ
สถาปัตยกรรมชิโน-โปรตุกีส หลากหลายรูปแบบ หลากหลายอิทธิพล หลากหลาย
เชิงช่าง วิเคราะห์รูปแบบสถาปัตยกรรมตามย่านต่างๆ ในเมืองภูเก็ต พร้อมด้วยภาพ
ประกอบชัดเจนอย่างน่าสนใจ

พัฒนาการการท่องเที่ยวในประเทศไทยหลังปี ๒๕๔๕ ได้ช่วยขับเคลื่อนให้เมืองภูเก็ตตื่นตัวเรื่องการท่องเที่ยว เมืองภูเก็ตได้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญยิ่งแห่งหนึ่งในประเทศไทย ชาวเมืองภูเก็ต นักธุรกิจ พ่อค้าแม่ขาย ได้ตื่นตัวในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ตื่นตัวทางธุรกิจ ตื่นตัวในการพัฒนาอาคารสถานที่ บ้านเรือน รวมทั้งการพัฒนาภูมิทัศน์และสถาปัตยกรรมชิโน-โปรตุกีส เพื่อตอบสนองกระแสการท่องเที่ยว เธอได้วิเคราะห์แยกแยะพัฒนาการดังกล่าวในย่านต่างๆ อย่างน่าสนใจยิ่ง

การศึกษาค้นคว้า การเสนอความคิด ที่เกิดจากนักวิชาการที่ก่อดิตินักวิชาการที่ฝังตัวอยู่กับท้องถิ่นนั้นๆ นักวิชาการที่มองประวัติศาสตร์อย่างลุ่มลึกและมองบริบทต่างๆ อย่างมีตัวตน ย่อมทำทนายให้เราติดตามมิใช่หรือ

(ศาสตราจารย์ ดร.วิรุณ ตั้งเจริญ)

อธิการบดีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๓

คำนำ

กว่าจะมาเป็น “ภูเก็ต” ในวันนี้ “จิ้งซีลอน กลาง ภูเก็ต” คำที่ปรากฏในเอกสารชั้นต้นทั้งเอกสารไทยและเอกสารต่างชาติ บอกเล่าเรื่องราวการมีสถานะเป็นเมืองท่าค้าขายแห่งเมืองชายฝั่งตะวันตกหรือฝั่งทะเลอันดามันทางภาคใต้ของประเทศไทย คำว่า *จิ้งซีลอน (Junk Ceylon)* ปรากฏในบันทึกของนักภูมิศาสตร์ชาวกรีก คลอดิอัส ปโตเลมี ส่วนเมือง *กลาง* ปรากฏชื่อในฐานะเป็นเมือง 1 ใน 12 เมืองนักษัตรของนครศรีธรรมราช สมัยอยุธยาได้มีการกล่าวถึงแหล่งแร่ดีบุกของเมืองภูเก็ตซึ่งเป็นสินค้าออกที่สำคัญ ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ผลจากการยกทัพของพม่านับตั้งแต่เกิดสงครามเก้าทัพและหลังสงคราม ทำให้ผู้คนอพยพลี้ภัยไปตั้งเมืองใหม่ คือเมืองภูเก็ต แต่เอกสารเดิมสะกดว่า *ภูเก็ต* ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมืองภูเก็ตมีผู้คนตั้งหลักแหล่งและมีความเจริญเติบโต จึงทรงโปรดเกล้าฯ ให้ยุบเมืองกลางไปขึ้นกับเมืองภูเก็ต

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การเข้ามาของชาติตะวันตกทำให้เกิดการปฏิรูปประเทศครั้งใหญ่ การปรับเปลี่ยนสยามให้มีความอารยะทัดเทียมนานาประเทศเป็นผลให้เกิดการสร้างสถาปัตยกรรมแบบตะวันตกและการผสมผสานกับสถาปัตยกรรมไทย ในช่วงเวลาเดียวกันนี้ เมืองภูเก็ตได้มีการพัฒนาขยายเมือง อันเป็นผลจากการติดต่อค้าขายกับชาติตะวันตกและการติดต่อกับญาติที่เมืองปีนัง (ประเทศมาเลเซีย) พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี สุมุเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ต ได้สร้างที่ทำการราชการตามแบบสถาปัตยกรรมตะวันตก เช่น ศาลากลาง ศาลจังหวัด เป็นต้น เศรษฐีชาวจีนที่เป็นนายเหมืองแร่ได้ริเริ่มการสร้างอาคารบ้านเรือนสถาปัตยกรรมแบบจีนผสมกับสถาปัตยกรรมแบบตะวันตกที่เรียกกันว่า สถาปัตยกรรมแบบซิโน-โปรตุกีส ซึ่งแสดงถึงฐานะการเงินที่มั่งคั่งของนายเหมืองชาวจีนและเศรษฐกิจที่ขยายตัวในเมืองภูเก็ต

สถาปัตยกรรมแบบซิโน-โปรตุเกส หรือ สถาปัตยกรรมแบบซิโน-ยูโรเปียน เป็นภาพสะท้อนในการเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมของเมืองภูเก็ต การตั้งถิ่นฐานของ ชาวจีนฮกเกี้ยน แคมกลายู แคมเทศ แคมซิกซ์ ซึ่งมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ การเข้ามาตั้งรกรากทำเหมืองแร่ดีบุกของชาวจีนฮกเกี้ยน มีลักษณะการตั้งถิ่นฐาน แบบถาวร สามารถแต่งงานกับคนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหลักการวัฒนธรรมผสมกลมกลืน ของชาวจีน จึงทำให้เกิดลูกหลานที่สืบเชื้อสายจีนฮกเกี้ยน เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ มากกว่าชาติอื่น ในขณะที่พวกแขกจะไม่นิยมแต่งงานกับคนท้องถิ่น โดยเฉพาะแขก ซิกซ์จะจำกัดการแต่งงานในกลุ่มของตนเอง

การลงพื้นที่เก็บข้อมูลของผู้เขียนสัมผัสได้ว่าภูเก็ตวันนี้มีความเปลี่ยนแปลงหลายอย่าง วันแรกของการเดินทางข้ามจากตัวจังหวัดพังงาเข้าสู่อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ใช้เวลาเกือบ 2 ชั่วโมงและในวันกลับออกจากภูเก็ตไปสู่ทางเชื่อมกับ จังหวัดพังงาเพื่อเดินทางกลับต่อมายังกรุงเทพฯ ก็ใช้เวลาชั่วโมงกว่า ผู้คนมากหน้า หลายตาจากถิ่นฐานอื่นเข้ามาปักหลักทำมาหากินในจังหวัดภูเก็ต เมืองท่องเที่ยว แห่งนี้ในปัจจุบันมีอิมโงค์ข้ามแยกเพื่อจัดระเบียบการจราจร การเป็นเมืองท่องเที่ยว ทำให้ภูเก็ตมีความเป็นสังคมเมืองสูง ซึ่งความเป็นสังคมเมืองนี้ได้ขยายไปทั่วแทบทั้ง เกาะภูเก็ต การเติบโตแบบสังคมเมืองย่อมมีผลทำให้พฤติกรรมและค่านิยมในสังคม และวิถีชีวิตแบบเดิมค่อยๆ จางหายไป

หนังสือ *การเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์และลักษณะอาคารของสถาปัตยกรรม ซิโน-โปรตุเกสในเมืองภูเก็ต ระหว่าง พ.ศ.2545-2559* นี้ เป็นผลผลิตจากงานวิจัย เงินงบประมาณรายได้คณะสังคมศาสตร์ ปี 2561 ขอขอบคุณการสนับสนุนตีพิมพ์ หนังสือ โดยโครงการผลิตหนังสือและตำรา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ผู้เขียนขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.วิรุณ ตั้งเจริญ ผู้จุด ประกายให้เกิดงานวิจัยนี้ และให้เกียรติในการเขียนคำนิยม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชมพูนุท นาคริรักษ์ ในการให้คำปรึกษาและสร้างองค์ความรู้ในการวิพากษ์รูปแบบ สถาปัตยกรรม ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมหมาย ปันพุทธศิลป์ นักวิชาการท้องถิ่น คนสำคัญในการให้องค์ความรู้ไม่มีที่สิ้นสุดเกี่ยวกับภูเก็ตแก่ผู้เขียนเสมอ

ย้อนกลับไปสี่สิบปีก่อนที่บ้านเกิดของคุณพ่อจุดเริ่มต้นความสนใจสถาปัตยกรรม เมืองภูเก็ตเป็นครั้งแรก ผู้เขียนเดินเข้าไปในบ้านคุณลุงประจำ ตันทวนิช แบบไม่มีหนังสือหรือคนแนะนำตัว มีเพียงความสนใจติดตัวไปเท่านั้น แต่คุณลุงประจำ ตันทวนิช ก็ให้การต้อนรับเป็นอย่างดี ท่านดีใจที่มีคนเห็นความสำคัญและสนใจศึกษาสถาปัตยกรรมแบบซิโน-โปรตุกีส คุณลุงนำเอกสารและข้าวของเครื่องใช้เก่าแก่มาให้ดูพร้อมให้ความรู้ กลับไปเก็บข้อมูลภูเก็ตในครั้งนี้อย่างยิ่งคงรำลึกถึงท่านเสมอ ขอขอบคุณข้อมูลสัมภาษณ์ ป้าแดง คุณจรรยารัตน์ ตันทวนิช คุณปัญญา ต่อเจริญ และอาจารย์ชุตินา ต่อเจริญ แห่งบ้านต่อเจริญ อาจารย์เรวดี สกุลาพาณิชย์ ผู้แนะนำและประสานงานในการศึกษาสถาปัตยกรรมของบ้านต่อเจริญ

ในการจัดทำหนังสือเล่มนี้ ภาพถ่ายส่วนใหญ่เป็นการถ่ายภาพโดยผู้เขียน สำหรับภาพถ่ายที่นำมาจากแหล่งข้อมูลอื่นนั้นผู้เขียนได้ใส่แหล่งที่มาภาพไว้ ผู้เขียนขอขอบคุณในความอนุเคราะห์การจัดทำรายละเอียดในองค์ประกอบของหนังสือ โดย คุณเปี่ยมสุข ทุงกาวิ บรรณารักษ์ (ชำนาญการพิเศษ) สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ให้เกียรติวาดและออกแบบปก โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรัญ วานิชกร อาจารย์ประจำสาขาวิชานวัตกรรมการออกแบบ วิทยาลัยอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปิยะนาถ อังควาณิชกุล

ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สารบัญ

หน้า

คำนิยม ศาสตราจารย์ ดร.วิรุณ ตั้งเจริญ

คำนำ

1 ประวัติและความเป็นมาของสถาปัตยกรรมแบบชิโน-โปรตุกีส ในเมืองภูเก็ต	1
2 สถาปัตยกรรมแบบชิโน-โปรตุกีสในเมืองภูเก็ต	9
ลักษณะรูปแบบของสถาปัตยกรรมแบบชิโน-โปรตุกีสในเมืองภูเก็ต	10
กลุ่มอาคารและบ้านเรือนที่สร้างสถาปัตยกรรมแบบชิโน-โปรตุกีส	19
กลุ่มอาคารย่านถนนกลาง	21
กลุ่มอาคารและบ้านเรือนย่านถนนกระบี่	23
กลุ่มอาคารและบ้านเรือนย่านถนนตีบุก	27
กลุ่มอาคารย่านซอยรมณีย์	29
กลุ่มอาคารและบ้านเรือนย่านถนนเขาวราช	30
กลุ่มอาคารย่านถนนพังงาและถนนภูเก็ต	33
3 การเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์และลักษณะอาคารของสถาปัตยกรรม แบบชิโน-โปรตุกีสในเมืองภูเก็ต ระหว่าง พ.ศ.2545-2559	37
การเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์และลักษณะอาคาร	41
กลุ่มอาคารย่านถนนกลาง	41
กลุ่มอาคารและบ้านเรือนย่านถนนกระบี่	47
กลุ่มอาคารและบ้านเรือนย่านถนนตีบุก	65
กลุ่มอาคารย่านซอยรมณีย์	69
กลุ่มอาคารและบ้านเรือนย่านถนนเขาวราช	72
กลุ่มอาคารย่านถนนพังงาและถนนภูเก็ต	80

	หน้า
4 บทสรุป	87
ลักษณะการใช้สอยอาคาร	87
ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์	88
การบูรณะอาคารสถาปัตยกรรมแบบชิโน-โปรตุกีส ในย่านอนุรักษ์เมืองเก่า	89
การทำ Street Art ในย่านอนุรักษ์เมืองเก่า	99
บรรณานุกรม	105

1

ประวัติและความเป็นมาของสถาปัตยกรรม แบบซิโน – โปรตุเกสในเมืองภูเก็ต

จังหวัดภูเก็ตในอดีตเป็นที่รู้จักในหมู่นักเดินเรือต่างชาติมาช้านานแล้ว เนื่องจากภูเก็ตเป็นเกาะตั้งอยู่ริมฝั่งอันดามันตะวันตกของคาบสมุทรมลายู เป็นสถานที่ที่ผู้เดินเรือผ่านสามารถจอดพักเรือเพื่อหลบพายุได้ ส่งผลให้ภูเก็ตมีสภาพเป็นเมืองท่าค้าขาย ชาวต่างชาติรู้จักภูเก็ตในนาม จังซีลอน (Junk Ceylon) มาตั้งแต่ พ.ศ.700 ตามบันทึกของคลอดีอุส ปโตเลมี นักภูมิศาสตร์ชาวกรีก¹ ส่วนเอกสารไทยนั้นได้ปรากฏชื่อเมืองถลางในเอกสารตำนานเมืองนครศรีธรรมราช ประมาณพุทธศตวรรษที่ 18 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เป็นเมืองนครศรีธรรมราชหรืออาณาจักรศรีธรรมโศกราช เป็นเมืองทางใต้ที่ยิ่งใหญ่มีเมืองขึ้นหลายเมืองโดยให้เมืองเหล่านี้ถือตราประจำเมืองเป็นตรา 12 นักษัตร ดังนี้ “...จึงพญาศรีธรรมโศกราชตราริกันแล้ว ก็ได้สร้างเมืองขึ้น 12 นักษัตร จอมเมืองตะกั่วถลางถือตราสุนัข 1...เมือง 12 นักษัตรหัวเมืองขึ้นแก่เมืองนครศรีธรรมราชมหานคร...”²

ในสมัยอยุธยา ปรากฏหลักฐานว่าโปรตุเกสเป็นชาติตะวันตกชาติแรกที่เข้ามาทำการรับซื้อแร่ในถลางประมาณ พ.ศ.2126 – 2135 ต่อมาฮอลันดาซึ่งทำการค้าในรูปแบบบริษัทดัตช์อีสต์อินเดีย หรือเป็นที่รู้จักกันในนาม VOC สามารถเข้ามาถือสิทธิพลแทนที่โปรตุเกสเข้ายึดครองเมืองมะละกา แล้วทำการขยายอิทธิพล

¹สนัย ราชภัณฑาทักษ์. (2518). ภูเก็ต. หน้า 62.

²กรมศิลปากร. (ม.ป.ป.). ตำนานเมืองนครศรีธรรมราช. หน้า 51.

จนกระทั่งมาตั้งสถานีการค้าที่อยู่ธยาและปัตตานี สมัยสมเด็จพระเอกาทศรถฮอลันดาได้รับอนุญาตให้ตั้งสถานีการค้าที่เมืองถลางเพื่อซื้อและเก็บสินค้าสำคัญคือ แร่ดีบุก สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เซอวาเลีย เดอ โชมองต์ ทูตฝรั่งเศสที่มาเจริญสัมพันธไมตรีได้บันทึกถึงสินค้าแร่ดีบุกกว่าส่วนใหญ่มาจากเกาะถลาง³

เมืองถลางหรือเมืองภูเก็ตจึงมีลักษณะเป็นเมืองเปิดและเป็นสังคมนานาชาติ มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ มีการผสมผสานทางวัฒนธรรมทั้งด้านประเพณี ความเชื่อ การแต่งกาย ภาษา อาหาร และอื่นๆ ชาติพันธุ์อันหลากหลายของภูเก็ต ประกอบไปด้วย ชาวพื้นเมืองเดิม ชาวจีนฮกเกี้ยน ชาวมาเลย์ แขกเทศ (อินเดีย ปากีสถาน ศรีลังกา) และชาวเล (ชาวน้ำมีหลักแหล่งตามเกาะแก่งต่างๆ)

ประชากรต่างชาติที่เข้ามาตั้งหลักแหล่งและประกอบอาชีพที่มีจำนวนมากที่สุด คือชาวจีนฮกเกี้ยน จากหลักฐานการผูกข้อมือชาวจีนในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ.2407 ได้รายงานว่ามีชาวจีนอพยพเดินทางมาเกาะภูเก็ตทั้งหมด 7,201 คน เป็นชาวจีนฮกเกี้ยน 5,858 คน (81.34%) ชาวจีนไหหลำ 619 คน (8.59%) ชาวจีนกวางตุ้ง 444 คน (6.16%) และชาวจีนแต้จิ๋ว 280 คน (3.88%) โดยอพยพมาจากเมืองฉวนโจว จางโจว เซี่ยเหมิน และฉุอันในมณฑลฮกเกี้ยน (ตามสำเนียงภาษาจีน เรียกว่า มณฑลฟูเจี้ยน: ผู้เขียน) จากประเทศจีนตอนใต้⁴

ชาวจีนฮกเกี้ยนหลายคนที่มีโอกาสเข้ามามีบทบาทเป็นผู้นำทั้งด้านการปกครองและด้านเศรษฐกิจในเมืองภูเก็ต ด้านเศรษฐกิจเป็นการเข้ามาเริ่มต้นทำ

³ปิยะนาล ลิมสกุล. (2542). การศึกษาอิทธิพลของต่างประเทศจากสถาปัตยกรรมในเมืองภูเก็ต ระหว่าง พ.ศ.2411 – 2468. หน้า 15.

⁴นวลศรี พงศ์ภัทรวัต. (2543). บทบาทผู้นำชาวจีนฮกเกี้ยนในเกาะภูเก็ต ระหว่าง พ.ศ. 2396 – 2475. หน้า ก. – ข. (อ้างจาก ประกาศให้ผู้ว่าราชการเมืองผูกข้อมือจีน. (อ้างจาก ไมโครฟิล์มเลขที่ ม.ร.๔ – กท./๖๕). (จ.ศ.๑๑๒๙). หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารรัชกาลที่ ๔ กท.เล่มที่ ๒๒ เลขที่ ๖๕).

ธุรกิจโรงแรมเมืองแร่ดีบุก เนื่องจากเป็นความถนัดและชำนาญการของชาวจีนฮกเกี้ยน ที่อพยพมาจากมณฑลฟูเจี้ยน ประกอบกับเมืองภูเก็ตอุดมไปด้วยทรัพยากรแร่ดีบุก การทำเหมืองแร่ในสมัยโบราณใช้แรงงานคนขุด เนื่องจากยังไม่มีเครื่องจักรนำ เทคโนโลยีมาเป็นเครื่องทุ่นแรง แล้วจึงใช้เสียง (อุปกรณ์ที่ใช้ในการร่อนแร่) ร่อนเอา แร่ หรือใช้คนงานขุดดินบริเวณผิวหน้าไปทิ้ง แล้วนำแร่ที่ติดกับหินหรือรวมกับดิน และหินในชั้นดินตอนล่างไปล้างให้ได้แร่สะอาด⁵ ระยะเวลาชาวจีนจะเข้าร่วมทุนกับ เจ้าของเหมืองขนาดเล็กประเภทเหมืองแล่น⁶ แล้วพัฒนาวิธีการทำเหมืองแร่ไปสู่การทำเหมืองขนาดใหญ่ ประเภทเหมืองหาบ⁷ ซึ่งเป็นวิธีการทำเหมืองที่ใช้เทคนิคแบบ จีน⁸ ต้องใช้แรงงานเป็นจำนวนมาก

ธุรกิจเช่นนี้มีผลกำไรมหาศาลทำให้ชาวจีนฮกเกี้ยนที่เป็นผู้ประกอบการ จึงมีทั้งอิทธิพล กำลังพล และทรัพย์สิน บางคนได้มอบทุนทรัพย์ในการบำรุง สาธารณประโยชน์ เช่น สร้างถนน สร้างโรงเรียน เป็นต้น กลายเป็นผู้ที่มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักในเมืองภูเก็ต ประกอบกับปัญหาภักภูอั้งยี่ที่เรื้อรังมาตั้งแต่รัชกาลที่ 3 - รัชกาลที่ 4 รัฐบาลที่กรุงเทพฯ ไม่สามารถปกครองและควบคุมได้ทั่วถึง และรัฐบาล ต้องอาศัยกลุ่มนายเหมืองชาวจีนฮกเกี้ยนที่มีอำนาจเป็นตัวกลางเพื่อป้องกันและ

⁵กรมทรัพยากรธรณี. (2535). “เหมืองแร่,” ใน *กรมทรัพยากรธรณี ๑๐๐ ปี*. หน้า 152.

⁶เหมืองแล่น คือแร่ที่อยู่บนภูเขาไปทำบนแหล่งต้นแร่ โดยเอาน้ำจากฝนหรือน้ำตกฉีดข้างบน แล้วทำการรับ พอแร่หมดก็เปลี่ยนที่ ฉีดไล่ไปตามแหล่งแร่อื่น จึงได้เรียกว่าเหมืองแล่น (คำว่าแล่นใน ภาษาถิ่นภูเก็ต แปลว่า ไม่อยู่กับที่) (อ้างจาก ปิยะนาถ ลิ้มสกุล. (2542). *การศึกษาอิทธิพลของต่างประเทศจากสถาปัตยกรรมในเมืองภูเก็ต ระหว่าง พ.ศ.2411 – 2468*. หน้า 27 – 28.).

⁷เหมืองหาบ คือ การทำการสำรวจที่ดินที่ราบ จะมีช่วงดินและช่วงกระเซาะ ช่วงกระเซาะ จะมีหินและแร่อยู่ในนั้น เหมืองหาบจะหาที่ที่ไม่ลึกนัก แล้วทำการหาดินทิ้งจนถึงช่วงกระเซาะส่วนที่มี แร่ แล้วจึงหาแร่ขึ้นมาล้าง (อ้างจาก ปิยะนาถ ลิ้มสกุล. (2542). *การศึกษาอิทธิพลของต่างประเทศ จากสถาปัตยกรรมในเมืองภูเก็ต ระหว่าง พ.ศ.2411 – 2468*. หน้า 27.).

⁸นวลศรี พงศ์ภัทรวัด. (2543). *เล่มเดิม*. หน้า ข. (อ้างจาก กัมพล มณีประพันธ์ และสงบ สงเมือง. (2529). “เหมืองแร่ในภาคใต้,” ใน *สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 10*. หน้า 4106 – 4109.).

แก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดจากกลุ่มอั้งยี่ด้วย⁹ นายเหมืองชาวจีนฮกเกี้ยนหลายคนได้เข้ามามีบทบาททางด้าน การปกครอง รวมไปถึงได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์จากพระมหากษัตริย์ ได้แก่ คอซู้เจียง ณ रणอง ผู้เป็นต้นตระกูล ณ रणอง อพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่ง ทำเหมืองขุดแร่ และค้าขายที่रणองตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ 2) กิจการประสบความสำเร็จและทำให้เมืองरणองเจริญขึ้น พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) จึงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้คอซู้เจียงเป็น พระยาดำรงสุจริต ผู้ว่าราชการเมืองरणอง เป็นหัวเมืองขึ้นกับเมืองชุมพร¹⁰ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 คอซิมบี้ ณ रणอง บุตรคอซู้เจียง ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี และโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งสมุหเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ต พ.ศ.2444 – 2456¹¹

ในเมืองภูเก็ต ชาวจีนฮกเกี้ยนหลายตระกูล มีต้นตระกูลที่อพยพเข้ามาต่อเนื่องจากรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เริ่มต้นจากการรับจ้างเป็นกุลี เก็บสะสมเงิน จากนั้นประกอบธุรกิจขนาดเล็กแล้วขยายเป็นธุรกิจขนาดใหญ่ จนกระทั่งมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันดีในเมืองภูเก็ต มีบทบาททั้งด้านการปกครองและเศรษฐกิจ บุตรหลานเข้ารับราชการได้รับบรรดาศักดิ์อย่างมั่นคงในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และได้รับพระราชทานนามสกุลในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ตัวอย่างเช่น จินเนียวอี้ ได้รับบรรดาศักดิ์ เป็นหลวงบำรุงเงินประเทศ ซึ่งบุตรชาย 2 คน ได้แก่ ต้นมาไส ได้เป็นพระพิไลยสรรพกิจ และต้นมาเสียง ได้เป็น

⁹ นวลศรี พงศ์ภัทรวัตต์. (2543). *เล่มเดิม*. หน้า ค.

¹⁰ ปิยะนาถ ลิ้มสกุล. (2542). *เล่มเดิม*. หน้า 23. (อ้างจาก กรมศิลปากร. (2511).

“ตำนานเมืองरणอง,” ใน *ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ ๕๐ เล่ม ๓๐*. หน้า 71 – 72.).

¹¹ ตรีณิ แก้วม่วง. (2526). *พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี้ ณ रणอง) : ผู้นำการปกครองหัวเมืองไทยฝั่งตะวันตก พ.ศ.2444 – 2456*. หน้า จ.

พระพิทักษ์ชินประชา ต้นตระกูล “ตัณฑวณิช”¹² จินตันจิ้นหงวน ได้รับบรรดาศักดิ์ เป็น หลวงอนุภาษภูเก็ตการ โดยมีพี่ชายรับราชการอยู่ก่อน เป็นหลวงประเทศจีน อารักษ์ และเป็นต้นตระกูล “หงษ์หยก” บุตรหลานของหลวงอนุภาษภูเก็ตการ นอกจากสืบทอดดูแลธุรกิจในเครือบริษัทอนุภาษและบุตรแล้ว ยังมีโอกาสดำรง ตำแหน่งสำคัญในเมืองภูเก็ตอีกหลายคน¹³ จินตันคิ้วต เป็นหลวงอำนาจนรารักษ์ ต้นตระกูล “ตัณฑเวส” หลวงอำนาจนรารักษ์ผู้นี้เป็นผู้ที่ทำให้เกิดประเพณีกินเจ อันเป็นประเพณีที่มีชื่อเสียงมากของเมืองภูเก็ตที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน จินตันเพ็กฮวด เป็นพระอร่ามสาครเขตร ซึ่งบิดาคือจินตันหิมจ้าว เป็นผู้เริ่มต้นกิจการเหมืองแร่ ของตระกูล ต้นเพ็กฮวดได้สร้างสาธารณประโยชน์ คือ สะพานอร่ามสาครเขตร ข้าม คลองบางใหญ่ที่ถนนภูเก็ต และบริจาคทรัพย์ให้แก่ราชการเสมอ ได้รับพระราชทาน นามสกุลว่า “ตัณฑพยั” ส่วนใหญ่ลูกหลานในตระกูลที่กล่าวมาทั้งหมดยังคงมี บทบาทและมีส่วนร่วมในการให้ความร่วมมือกับราชการในการพัฒนาเมืองภูเก็ต¹⁴ ผู้นำชาวจีนฮกเกี้ยนเหล่านี้ยังมีบทบาทด้านวัฒนธรรมอีกด้วย โดยเป็นผู้มีส่วนใน การเผยแพร่และอนุรักษ์วัฒนธรรมจีนฮกเกี้ยนทั้งทางตรงและทางอ้อมตามลักษณะ วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของบรรพบุรุษ จนกลายเป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นอย่างหนึ่ง ของจังหวัดภูเก็ต

สถาปัตยกรรมแบบซิโน-โปรตุเกส เป็นการผสมผสานสถาปัตยกรรมแบบ จีนและแบบยุโรป รวมทั้งสถาปัตยกรรมแบบอังกฤษที่ใช้ในประเทศอินเดียซึ่งเป็น อาณานิคมของตนเข้ามาผสมผสานอยู่ด้วย นักวิชาการด้านสถาปัตยกรรมบางท่าน จึงเรียกว่า *สถาปัตยกรรมแบบโคโลเนียล* ซึ่งพบเห็นได้ทั่วไปในประเทศที่ชาติตะวันตก

¹²ปิยะนาถ ลิ้มสกุล. (2542). *เล่มเดิม*. หน้า 20. (อ้างจาก ประชา ตัณฑวณิช เป็นผู้ให้ สัมภาษณ์, ปิยะนาถ ลิ้มสกุล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 98 ถนนกระบี่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต เมื่อเดือนกรกฎาคม 2539.).

¹³*แหล่งเดิม*. (อ้างจาก ณรงค์ หงษ์หยก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ปิยะนาถ ลิ้มสกุล เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บริษัทอนุภาษและบุตร อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต เมื่อเดือนกรกฎาคม 2539.).

¹⁴โอกาส สุกใสและคนอื่นๆ. (2533). *ภูเก็ต ๓๓๓ : บางส่วนเสี้ยวของประวัติศาสตร์ ประสพการณ์แห่งการต่อสู้การล่มสลายและการดำรงอยู่ของผู้คน*. หน้า 92 – 95.

เข้าปกครองเป็นอาณานิคม มีการถกเถียงคำเรียกที่ถูกต้องว่า *สถาปัตยกรรมแบบซิโน-ยูโรเปียน* แต่คำว่า *สถาปัตยกรรมแบบซิโน-โปรตุเกส* เป็นชื่อเรียกที่ใช้มาแต่เริ่มแรกที่มีการกล่าวถึงสถาปัตยกรรมดังกล่าวในภูเก็ต ส่วนที่มาของชื่อ “ซิโน-โปรตุเกส” นั้น คำว่า *ซิโน* หมายถึง มีความเป็นจีนรวมอยู่ ส่วนคำว่า *โปรตุเกส* มีความหมายรวมว่าเป็นสถาปัตยกรรมแบบยุโรป สันนิษฐานว่าเป็นการรับรู้ที่ชาติตะวันตกชาติแรกที่เดินทางเข้ามาในดินแดนสยามรวมถึงภูเก็ตเป็นชาวโปรตุเกส จึงเป็นคำที่ชาวภูเก็ตเรียกชาติตะวันตกทุกชาติโดยไม่มีการแบ่งว่าเป็นชาติใด โดยชาวจีนฮกเกี้ยนในภูเก็ต เรียกสถาปัตยกรรมแบบซิโน-โปรตุเกสว่า “อั่งหม่อหลาว” หรือ “อ่างหม่อหลาว” คำว่า อั่ง หรือ อ่าง ในภาษาจีนฮกเกี้ยน แปลว่า แดง คำว่า หม่อ หรือ หมอ แปลว่า ผนัง¹⁵ ดังนั้นคำว่า อั่งหม่อ แปลตรงตัวว่าผนังแดง เป็นคำที่ชาวจีนฮกเกี้ยนในภูเก็ตเรียกรวม หมายถึงชาวตะวันตกซึ่งส่วนใหญ่มีผนังสีแดง โดยชาวบ้านจะเรียกชาวตะวันตกว่า “พวกฝรั่งอั่งหม่อ” ส่วนคำว่า หลาว หมายถึง อาคาร ที่อยู่อาศัย¹⁶ ดังนั้นคำว่า “อั่งหม่อหลาว” จึงเป็นคำที่ชาวจีนฮกเกี้ยนเรียกอาคารบ้านเรือนที่สร้างตามสถาปัตยกรรมแบบซิโน-โปรตุเกส

สถาปัตยกรรมแบบซิโน-โปรตุเกส หรือสถาปัตยกรรมแบบซิโน-ยูโรเปียน เริ่มมีการก่อสร้างมากที่สุดอยู่ระหว่างรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจนถึงปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2411–2468) เนื่องจากเป็นระยะเวลาที่กิจการเหมืองแร่ดีบุกในภูเก็ตได้รับการพัฒนามากที่สุดและมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูงมาก ชาวจีนที่อพยพเข้ามาเป็นกรรมกรในเมืองแรกก็ประสบความสำเร็จเป็นเจ้าของเหมืองมากที่สุดรวมทั้งมีการติดต่อกับเมืองปิ่นงอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีการรับรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบซิโน-โปรตุเกสจากเมืองปิ่นงมาสร้างที่เมืองภูเก็ต ที่สำคัญคือเป็นช่วงสมัยที่พระยารัษฎานุประดิษฐ์-

¹⁵พดล กิตติกุล. (2534). *คำยืมภาษาจีนฮกเกี้ยนที่ใช้ในภาษาถิ่น จังหวัดภูเก็ต*. หน้า 143.

¹⁶*แหล่งเดิม*. หน้า 121.

มหิศรภักดีเป็นสมุหเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ต ท่านได้พัฒนาเมืองภูเก็ตหลายด้าน รวมถึงด้านสถาปัตยกรรมจนอาจกล่าวได้ว่า ศาลากลางจังหวัด ศาลจังหวัด และ สถานที่ราชการหลายแห่งในภูเก็ตสมัยนั้น ไม่มีที่ใดในประเทศไทยจะโอ่โง่งและมีลักษณะเดียวกับสิ่งก่อสร้างในเมืองภูเก็ต¹⁷

¹⁷กรมศิลปากร. (2530). รายงานการสำรวจโบราณสถานเมืองภูเก็ต. หน้า 73.

2

สถาปัตยกรรมแบบชิโน-โปรตุเกสในเมืองภูเก็ต

เนื่องจากเมืองภูเก็ตมีสภาพภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวยให้เป็นเมืองท่าที่มีความสำคัญมาตั้งแต่สมัยโบราณ ในหมู่นักเดินเรือเพื่อสำรวจดินแดน แสงวโชค หรือทำการค้า ชาวต่างประเทศได้เรียกดินแดนภูเก็ตว่า จังซีลอน ถลาง และภูเก็ต ถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2411-2453) นโยบายปฏิรูปประเทศให้ทันสมัยตามแบบอิทธิพลตะวันตก ทำให้สภาพเศรษฐกิจของประเทศเจริญเติบโตยิ่งขึ้น สำหรับเมืองภูเก็ตได้รับความเจริญด้วยการติดต่อโดยตรงกับเมืองปีนัง หรือเมืองจอร์จทาวน์ในปัจจุบันของประเทศมาเลเซีย เพราะระยะทางที่ใกล้กว่าการติดต่อกับกรุงเทพฯ ประกอบกับชาวภูเก็ตมีญาติพี่น้องที่อพยพจากมณฑลฝูเจี้ยนมาตั้งรกรากที่เมืองปีนังด้วย ทำให้มีการติดต่อกับเมืองปีนังอย่างสม่ำเสมอ ภูเก็ตจึงได้รับอิทธิพลการก่อสร้างตามแบบสถาปัตยกรรมแบบโคโลเนียลที่กำลังเป็นที่แพร่หลายในกลุ่มเมืองที่ตกอยู่ภายใต้การปกครองของชาติตะวันตก

อย่างไรก็ตาม ปัจจัยในการสร้างอาคารบ้านเรือนตามสถาปัตยกรรมแบบตะวันตกมีความแตกต่างกัน คือที่สิงคโปร์และมาเลเซียส่วนหนึ่งเป็นอาคารที่ทำการของผู้ปกครองจากประเทศอังกฤษ แต่ที่ภูเก็ตอาคารส่วนใหญ่เป็นของกลุ่มเจ้าของเหมืองแร่เชื้อสายจีน มีลักษณะเป็นอาคาร 2 ชั้น เพื่อใช้เป็นที่พักอาศัยเหมือนร้านค้าหรือสำนักงานขนาดเล็กเข้าไปตอนกลางและด้านหลังบ้านจะเป็นพื้นที่ใช้สอยทั่วไป ส่วนบริเวณชั้นบนใช้เป็นที่พักอาศัย ศัพท์ทางสถาปัตยกรรม เรียกอาคารแบบนี้ว่า Shophouse หรืออาคารห้องแถว ส่วนเจ้าของบริษัทเหมืองแร่ระดับเศรษฐี สร้างบ้านเดี่ยวหรือคฤหาสน์แยกออกไปจากบริเวณย่านถนนถลาง

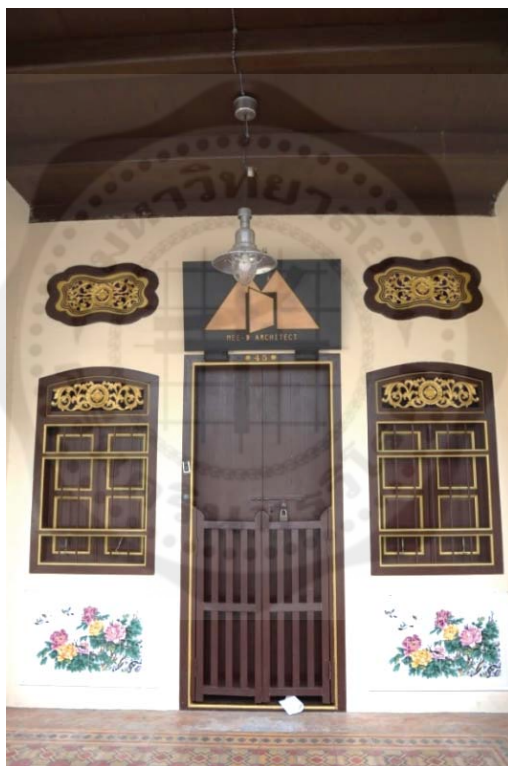
เช่น บ้านพระพิทักษ์ชินประชา ถนนกระบี่ บ้านพระอร่ามสาครเขตร ถนนภูเก็ต เป็นต้น บ้านเดี่ยวหรือคฤหาสน์เช่นนี้ชาวจีนฮกเกี้ยน เรียกว่า อั่งหม่อหลาว ในภายหลังอาคารและบ้านเรือนที่มีการผสมผสานทั้งวัฒนธรรมชาวจีนและอิทธิพลโครงสร้างสถาปัตยกรรมแบบตะวันตกนี้ถูกเรียกว่า สถาปัตยกรรมชิโน-โปรตุกีส

ลักษณะรูปแบบของสถาปัตยกรรมแบบชิโน-โปรตุกีสในเมืองภูเก็ต

ลักษณะรูปแบบของสถาปัตยกรรมแบบชิโน-โปรตุกีสที่ปรากฏในเมืองภูเก็ต จะก่อสร้างโดยผสมผสานใช้วัสดุและรูปแบบหลากหลาย คือสร้างอาคารบ้านเรือนด้วยการก่ออิฐถือปูน หลังคาส่วนใหญ่เป็นกระเบื้องดินเผาแบบจีน ประตูหน้าต่างเป็นไม้ มีรูปแบบทั้งสถาปัตยกรรมจีน อินเดีย และตะวันตก สามารถจำแนกตามการรับอิทธิพลได้เป็น 2 ประเภทหลัก คือ อิทธิพลสถาปัตยกรรมแบบจีนและอิทธิพลสถาปัตยกรรมแบบตะวันตก

1. อิทธิพลสถาปัตยกรรมแบบจีน ที่ปรากฏอยู่ในอาคารแบบชิโน-โปรตุกีส คือ ที่อยู่อาศัยจะเป็นทั้งบ้านและร้านค้าอยู่ที่เดียวกัน (shophouse) มีลักษณะเป็นห้องแถวแคบยาว ชั้นล่างใช้ทำการค้าส่วนชั้นบนเป็นที่อยู่อาศัย โดยส่วนบนและส่วนล่างของอาคารจะเสมอกัน ไม่มีการเหลื่อมล้ำแบ่งเป็นหลายคูหา แต่ละคูหา มีความลึกมาก บางแห่งอาจลึกถึง 20 เมตร โดยชั้นล่าง จะแบ่งเป็นส่วน ส่วนหน้าสุดใช้เป็นร้านค้า หรือเป็นห้องรับแขก บริเวณส่วนกลางบางบ้านมีลานโล่งนอกประตูก่อทำสวนต้นไม้เป็นสวนหย่อมหรือใช้ประโยชน์อย่างอื่น ถัดเข้ามามีฝักันเกือบเต็มห้อง ส่วนหนึ่งเป็นบันไดสำหรับขึ้นชั้นบน ส่วนถัดเข้ามามักมีบ่อน้ำอยู่ 1 บ่อ เป็นบ่อน้ำที่ใช้อิฐเรียงขอบเป็นรูปวงกลม (ในปัจจุบันเมื่อมีการใช้น้ำประปาแทนน้ำบาดาล บริเวณบ่อน้ำถูกดัดแปลงใช้สอยอย่างอื่น: ผู้เขียน) ลึกเข้าไปมักเป็นห้องรับประทานอาหารและห้องครัว ถัดไปถ้ามีที่อีกมักเป็นห้องเก็บของ มีการเว้นช่อง

เปิดช่องแสงบริเวณเหนือหน้าต่าง¹⁸ มีการใช้วัสดุตกแต่งแบบจีน เช่น กระจัง
ดินเผา (เรียกว่า กาบู มีรูปทรงกระบอกผ่าสี่กมุงคว่ำอันหงายอันสลับกันทำให้ดูเป็น
สันนูนเป็นแนวขนานกัน) การตกแต่งหลังคา ประตูหน้าต่างเป็นลวดลายแบบจีน
เป็นต้น

การตกแต่งประตูและหน้าต่างแบบจีน
ย่านถนนกลาง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

¹⁸สมปอง ยอดมณี. (2535). *คตินิยมการก่อสร้างที่ปรากฏในสถาปัตยกรรมจีนในเขต
อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา*. หน้า 62.

ช่องแสงแบบจีนที่ได้รับการอนุรักษ์โครงสร้างทางสถาปัตยกรรมแบบเดิม
ถนนกลาง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพด้านหน้าของอาคารห้องแถว (shophouse) บริเวณด้านล่างเป็นร้านค้า
ด้านบนเป็นที่อยู่อาศัย ร้านสิริรัตน์ ถนนกลาง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

การตกแต่งด้านหน้าของอาคารร้านสิริรัตนที่ตกแต่งด้วยกระเบื้องเคลือบแบบจีนที่หาดูได้ยาก

ภาพบริเวณบ้านเรือนที่สร้างตามสถาปัตยกรรมแบบชิโน-โปรตุกีสที่ได้รับอิทธิพลมาจากเมือง
ปีนัง บ้านหลังนี้ประตูหน้าต่างแบบจีนยังเป็นโครงสร้างแบบเดิม เพียงแต่ทาสีให้สวยงามขึ้น
โดยหน้าต่างและช่องแสงของบ้านที่อยู่ติดกันในถนนตึกนี้ จะไม่มีลวดลายมากนัก
ถนนตึก อำเภอมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพอาคารบ้านที่เป็น shophouse ติดกันเป็นแนวยาว ย่านถนนตีบุก อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต
บ้านเรือนบริเวณถนนตีบุกนี้ส่วนใหญ่ยังอนุรักษ์โครงสร้างและลวดลายแบบเดิม

ภาพอาคารบ้านเรือนที่มีการทาสีและตกแต่งใหม่ดัดแปลงให้เป็นร้านค้า
บริเวณชั้นบนได้ถูกดัดแปลงแล้ว ถนนตีบุก อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

2. อิทธิพลสถาปัตยกรรมแบบตะวันตกหรือแบบยุโรป เกิดขึ้นจากการ ออกแบบโดยสถาปนิกชาวอังกฤษ เพื่อสร้างอาคารที่สิงคโปร์และป็นิ่งในระยะเวลา ที่ดินแดนทั้งสองแห่งอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ¹⁹ สถาปัตยกรรมแบบตะวันตก หรือแบบยุโรป เป็นการสร้างสถาปัตยกรรมที่มีองค์ประกอบที่แบ่งเป็นสัดส่วนอย่าง ชัดเจนและมีรายละเอียด มีการนำลวดลายปูนปั้นมาตกแต่งตามส่วนต่างๆ เช่น ช่อง แสง เสา ส่วนของหน้าต่าง ส่วนของประตู เป็นต้น ลักษณะเด่นของสถาปัตยกรรม แบบตะวันตกที่พบเห็นในอาคารสถาปัตยกรรมแบบชิโน-โปรตุกีส คือ การตกแต่ง ประดับประดาลวดลายปูนปั้นบริเวณด้านหน้าของอาคาร และซุ้มหน้าต่างซึ่งมีอยู่ 3 ประเภท ได้แก่ ซุ้มแบบโค้งครึ่งวงกลม ซุ้มแบบโค้งเสี้ยววงกลม และซุ้มแบบ สีเหลี่ยมด้านบนเป็นรูปจั่ว²⁰

อิทธิพลการประดับประดาลวดลายปูนปั้น ซุ้มโค้งครึ่งวงกลมตามสถาปัตยกรรมแบบตะวันตก อาคารย่านถนนตีบุก อำเภอมะนัง จังหวัดภูเก็ต

¹⁹ฮันส์ เดทเลฟ และพรใจ ศิริรัตน์. (2527). *โครงการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและพัฒนา เมืองภูเก็ต*. งานวิจัยแผนกวางแผนพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น. หน้า 7.

²⁰ปิยะนาถ ลิ้มสกุล. (2542). *เล่มเดิม*. หน้า 58.

ซุ้มแบบโค้งเสี้ยววงกลมตามสถาปัตยกรรมแบบตะวันตก
อาคารย่านถนนตีบุก อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ซุ้มแบบสี่เหลี่ยมด้านบนเป็นรูปจั่วตามสถาปัตยกรรมแบบตะวันตก
อาคารย่านถนนกลาง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ลักษณะเด่นอีกประการของสถาปัตยกรรมตะวันตก คือนิยมใช้โค้งต่อช่วงเสา ถ้าเป็นตึกแถวเสาและโค้งนี้จะเรียงเป็นแถวอยู่หน้าตึกชั้นล่างรองรับระเบียงชั้นสอง เรียกว่า *อาร์เคดหรืออาเขต* (ปัจจุบันนิยมสะกดว่า *อาเขต*) มาจากคำในภาษาอังกฤษว่า Arcade (ชาวจีนฮกเกี้ยนเรียกว่า หงอากี้หรือหงอคาซี่ ที่มาจากการเดิน 5 ช่วงเท้า : ผู้เขียน) จะมีความยาวนับจากแนวประตูตึกแถวออกไปจรดริมถนนมีระยะทางประมาณ 2.50 เมตร²¹ ดังนั้นตึกแถวจะมีทางเท้าที่มีหลังคาปกคลุมทางเดินไว้ต่อเนื่องกันตลอด เพื่อบังแดดกันฝนสำหรับผู้ใช้ทางเดินเท้าหน้าตึกแถว ตึกแถวย่านถนนกลาง อำเภอมือง จังหวัดภูเก็ต เคยมีอาเขตยาวที่สุดในประเทศไทย เป็นที่น่าเสียดายว่านับตั้งแต่ พ.ศ.2545 ภายใต้นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้ผลักดันให้ภูเก็ตสร้างและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งจำนวนนักท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ตเพิ่มสูงขึ้นทุกปี เกิดการขยายตัวและเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีผลต่อย่านอนุรักษ์เมืองเก่าในเขตเทศบาลเมืองภูเก็ต โดยเฉพาะย่านถนนกลางที่เป็นอาคารตึกเก่าติดต่อกันที่มีแนวยาวที่สุด ราคาที่ดินและตึกแถวมีราคาสูงขึ้นกว่าเดิมหลายเท่า มีการปล่อยขายและให้เช่าเปลี่ยนเจ้าของเป็นจำนวนมาก เจ้าของหรือผู้เช่ารายใหม่ที่หวังผลประโยชน์ทางธุรกิจ เปลี่ยนจากการขายสินค้าทั่วไปและผ้าพื้นเมืองกลายเป็นธุรกิจโรงแรมขนาดเล็ก โฮสเทล (Hostel) ร้านกาแฟ (Café) ร้านอาหาร มีการใช้พื้นที่ของตนเองอย่างเต็มประสิทธิภาพ โดยการแขวนป้ายโฆษณาร้าน จัดวางสินค้ากีดขวางในบริเวณที่เคยเป็นอาเขต ทำให้ไม่สามารถเดินทะลุได้ตลอดแนว และอาจโดนก่อกวนกันห้องเช่นเดียวกับย่านเก่าในกรุงเทพฯ

²¹ปิยะนาถ ลิ้มสกุล. (2542). *เล่มเดิม*. หน้า 63.

ภาพตึกแถวที่มีอาเขต (Arcade) ติดต่อกัน ณ เมืองปีนัง ประเทศมาเลเซีย
ที่มาภาพ : Khoo Su Nin. (2001).
Streets of George Town Penang.
p.160.

ภาพตึกแถวย่านถนนกลางที่เคยมี
อาเขต (Arcade) ยาวติดต่อกันมาก
ที่สุดในประเทศไทย
ถนนกลาง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

กลุ่มอาคารและบ้านเรือนที่สร้างสถาปัตยกรรมแบบซิโน-โปรตุกีส

เจ้าของอาคารและบ้านเรือนที่สร้างตามรูปแบบสถาปัตยกรรมซิโน-โปรตุกีส ส่วนใหญ่สืบเชื้อสายจากบรรพบุรุษจีนฮกเกี้ยนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ชาวจีนเหล่านี้เข้ามาประกอบอาชีพทำเหมืองแร่ซึ่งเป็นความชำนาญของกลุ่มจากมณฑลฟูเจี้ยน เมื่ออพยพเข้ามาสู่ประเทศไทย ชาวจีนเหล่านี้ได้เลือกตั้งถิ่นฐานในบริเวณที่มีแร่ดีบุกอุดมสมบูรณ์ ภูเก็ตเป็นเมืองสำคัญที่ชาวจีนฮกเกี้ยนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานและประกอบอาชีพทำเหมืองแร่ด้วยวิธีแบบโบราณ เป็นเหมืองแร่ร้อน จัดแบ่งเป็นเหมืองหาบและเหมืองแล่นซึ่งเน้นการใช้แรงงานกรรมกรเหมือง²² ชาวจีนเหมืองแร่ที่มีความขยันอดออมบางรายก็ได้พัฒนามาเป็นเจ้าของเหมืองแร่ กิจการเหมืองแร่ของชาวจีนประสบความสำเร็จอย่างยิ่งในช่วงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทำให้กลุ่มชาวจีนขยายตัวทั้งในการตั้งถิ่นฐานและขยายกิจการ ระบบเศรษฐกิจของเมืองภูเก็ตก็เจริญเติบโตและมีความคล่องตัวทางเศรษฐกิจสูง ดังจะเห็นได้จากการก่อตั้งธนาคารชาร์เตอร์ดอีกสาขาหนึ่งที่เมืองภูเก็ตต่อจากกรุงเทพฯ ซึ่งแสดงถึงการขยายตัวทางเศรษฐกิจและความเจริญเติบโตของเมืองภูเก็ตในสมัยนั้น

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ภูเก็ตได้มีการติดต่อกับค้าขายกับชาวต่างชาติทั้งกลุ่มแขกและกลุ่มชาวตะวันตก นอกจากนั้นยังมีการติดต่อกับเมืองป็นังทั้งการค้าขายและแบบสังคมเครือญาติ ปลายสมัยรัชกาลที่ 5 กิจการเหมืองแร่ตามแบบเดิมของชาวจีนเริ่มประสบปัญหา ปัจจัยหลักเกิดจากการเข้ามาทำเหมืองแร่ของบริษัทชาติตะวันตกซึ่งมีทั้งเงินทุนที่สูงกว่า และอุปกรณ์เครื่องมือที่มีความทันสมัยและมีกำลังผลิตที่มากกว่า การเข้ามาของชาติตะวันตกและการติดต่อกับเมืองป็นัง ส่งผลให้อิทธิพลสถาปัตยกรรมตะวันตกแบบโคโลเนียล (Colonial) ที่อังกฤษได้สร้างที่ป็นัง สิงคโปร์ และเมืองอาณานิคมอื่นๆ ของอังกฤษ

²²ปิยะนาถ ลิมสกุล. (2542). *เล่มเดิม*. หน้า 27-28.

เข้ามาผสมผสานในการสร้างอาคารสถาปัตยกรรมในภูเก็ตทั้งในกิจการของชาว ตะวันตกและสถานที่ราชการของไทย เช่น ศาลากลางจังหวัดภูเก็ต ศาลจังหวัด ภูเก็ต เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ในช่วงที่กิจการเหมืองแร่ดีบุกทั้งของชาวจีนและชาวตะวันตก เจริญรุ่งเรือง ภูเก็ตเป็นเมืองที่เป็นสังคมนานาชาติและมีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม บริเวณถนนกลางเป็นย่านที่ตั้งสำนักงานบริษัทเหมืองแร่ต่างๆ โดยสร้างเป็นอาคารที่มีลักษณะผสมผสานสถาปัตยกรรมแบบจีนและแบบยุโรป ในความหมายที่เรียกว่า สถาปัตยกรรมแบบซิโน-โปรตุกีสนั้น คำว่า ซิโน เป็นตัวแทนของวัฒนธรรมแบบจีน ส่วนคำว่า โปรตุกีส เป็นคำที่เป็นตัวแทนของวัฒนธรรมตะวันตก โดยผู้เขียน สันนิษฐานว่า เกิดจากการที่โปรตุเกสเป็นชาวตะวันตกชาติแรกที่เดินทางบุกเบิกเข้ามาติดต่อกับชาวยุโรปเป็นชาติแรกในบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จึงทำให้เกิดการเรียก เหมารวมชาวตะวันตกเป็นชาติโปรตุเกส ส่วนคำในภาษาจีน เรียกฝรั่งว่า อังหม่อ ซึ่ง หมายถึงพวกผมแดงหรือหัวแดง ก็เป็นการเรียกเหมารวมเช่นกัน ดังนั้น ในสมัยก่อน ไม่ได้ให้นิยามความหมายที่หมายถึงประเทศเจ้าของรูปแบบจริงๆ และไม่ได้มีการ เรียกตามชื่อประเภทของสถาปัตยกรรมที่ถูกต้อง หรืออาจจะเป็นความตั้งใจที่จะไม่ เรียกสถาปัตยกรรมแบบโคโลเนียล เพื่อบ่งบอกว่าเป็นเมืองอิสระที่ไม่ได้ตกอยู่ภายใต้ การปกครองของประเทศอื่น ซึ่งแตกต่างจากมะละกา ปีนัง และสิงคโปร์ ที่เป็นเขต อาณานิคมของประเทศอังกฤษ

การเจริญเติบโตของกิจการเหมืองแร่จึงทำให้เกิดการสร้างถนนกลางใน บริเวณเขตเทศบาลเมืองภูเก็ต ย่านถนนกลาง โดยเป็นทั้งที่ตั้งของสำนักงานกิจการ เหมืองแร่ ที่อยู่อาศัยของนายเหมือง และตลาดรวมสินค้าเพื่อรองรับคนงานเหมือง แร่ด้วย ตามที่สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์ นักวิชาการท้องถิ่นได้ให้ประเด็นการศึกษาไว้ ดังนี้

“...ภาพถนนกลาง การใช้ถนนคือการใช้รถ มันทำเพื่อใช้รถเปลี่ยน เกรียนเป็นรถ ในวันที่ 27 เมษายน 2452 ปลายรัชกาลที่ห้า ก็คือ รัชกาลที่ 6 ยังเป็นสมเด็จฯ พระบรมโอรสาธิราช มาเปิดถนนเทพกระษัตรี

แล้วในปีนั้นมีรถสี่คัน ไซ้ได้สองคัน ที่บอกในเอกสารว่าเดินทางในถนน เทพเทพกระษัตรี แคถนนกลางมีอยู่แล้ว คือมีมาก่อน 2452 ทำเพื่ออะไร ทำเพื่อให้รถยนต์ใช้ ไม่ใช่เพื่อเกวียน เปลี่ยนจากเกวียนมาเป็นรถ รถจึงมีใช้ที่กลาง ตอนช่วงหลังที่ได้เห็นคือคูน้ำ เวลาจะข้ามไปสู่อาคาร แต่ละห้อง มันต้องข้ามคูไป คูกว้างเกือบครึ่งเมตร ลึกเกือบครึ่งเหมือนกัน เป็นคูน้ำเปลือย นี่คือน้ำลักษณะที่เห็น ถามว่าบ้านเหล่านั้นใครอยู่ เครื่องขายที่ทำธุรกิจเชิงสห หรือร่วมกับเหมือง เหมืองอยู่ เขาจึงอยู่อะไรที่เป็นอิทธิพลมาจากเรื่องของเหมือง ถนนกลางเป็นตลาดเป็นตลาดขนาดใหญ่จนบัดนี้ ตลาดจะต้องสนับสนุนงานคนเกี่ยวกับเรื่องเหมือง...”²³

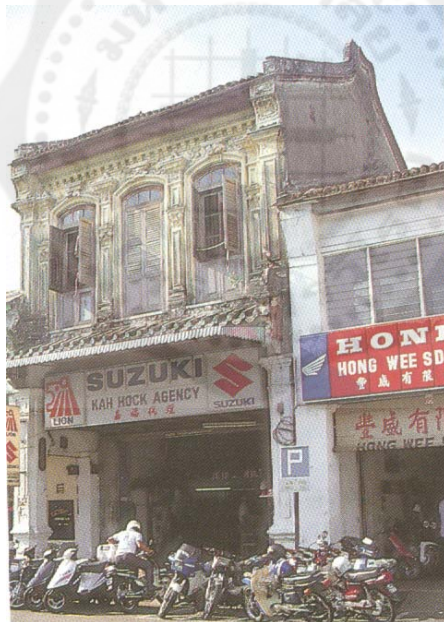
บริเวณที่มีการสร้างสถาปัตยกรรมแบบชิโน-โปรตุกีสในขอบเขตการศึกษา แบ่งดังนี้

1. กลุ่มอาคารย่านถนนกลาง อาคารสองชั้นมีลักษณะสถาปัตยกรรมแบบชิโน-โปรตุกีส ก่อสร้างต่อเนื่องกันยาวที่สุดในย่านอนุรักษณ์เมืองเก่า (Old Town) อาคารเหล่านี้เป็นที่ตั้งทำการและชุมชนของกิจการเหมืองแร่ และเป็นอาคารร้านค้าแบบห้องแถว (shophouse) บริเวณด้านหน้าของแต่ละอาคารไม่กว้างมาก แต่เน้นความลึกเข้าไปข้างใน ส่วนหน้ามักจะเป็นที่ทำการหรือกิจการร้านค้า เข้าไปบริเวณส่วนในของบ้านจนไปถึงด้านหลังจะเป็นที่อยู่อาศัยของเจ้าของอาคาร บริเวณชั้นสองใช้เป็นที่อยู่อาศัย ที่ทำการ หรือที่เก็บสินค้า ซึ่งการสร้างเป็นอาคารร้านค้าที่ภูเก็ตจะมีรูปแบบเหมือนกันกับการสร้างในเมืองปิ่นัง ประเทศมาเลเซีย

²³สมหมาย ปันพุทธศิลป์. (2562, 20 มีนาคม). สัมภาษณ์โดย ปิยะนาถ อังควาณิชกุล, ที่วัดมงคลนิมิตร (วัดกลาง) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต.

ภาพอาคารต่อเนื่องทั้งสองฟากฝั่งของบริเวณถนนกลางในปัจจุบัน อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพลักษณะอาคารบ้านที่เป็นร้านค้า (shophouse)

ย่าน China Street เมืองปีนัง ประเทศมาเลเซีย

ที่มาภาพ : Khoo Su Nin. (2001). *Streets of George Town Penang*. p.66.

ภาพอาคารบ้านที่เป็นร้านค้าเป็นแถวติดกัน (shophouse) ย่าน Kinta Lane เมืองปีนัง
ที่มาภาพ : Khoo Su Nin. (2001). *Streets of George Town Penang*. p.7.

2. กลุ่มอาคารและบ้านเรือนย่านถนนกระบี่ ในหนังสือเล่มนี้เป็นการศึกษาอาคารและบ้านเรือนสำคัญที่เคยมีบทบาทและเป็นที่ยุ่จักกันดีในเมืองภูเก็ต ได้แก่ พิพิธภัณฑท์ภูเก็ตไทยหัว บ้านพระพิทักษ์ประชา บ้านชินประชา สำหรับพิพิธภัณฑท์ภูเก็ตไทยหัว ได้รับการก่อตั้งโดยปรับเปลี่ยนมาจากโรงเรียนภูเก็ตไทยหัว ซึ่งเป็นโรงเรียนสอนภาษาจีนให้แก่กลุ่มลูกหลานชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน ทั้งนี้เกิดจากแรงผลักดันในการขยายตัวทางตลาดของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และความพยายามในการรวบรวมแหล่งข้อมูลเศรษฐกิจ สังคม ชุมชนและวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชาวจีนฮกเกี้ยน ส่วนบ้านพระพิทักษ์ประชาและบ้านชินประชา แห่งตระกูลตันตวนฉิน เป็นตัวอย่างของการขยายครอบครัวของชาวจีนที่เป็นเจ้าของเหมืองแร่²⁴

²⁴สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์. (2562, 20 มีนาคม). สัมภาษณ์โดย ปิยะนาถ อังควาณิชกุล, ที่วัดมงคลนิมิตร (วัดกลาง) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต.

ภาพบ้านพระพิทักษ์ชินประชาในช่วงเวลา พ.ศ.2541 – 2542

ถนนกระบี่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ที่มาภาพ: อ้างจาก ปิยะนาถ ลิ้มสกุล. (2542). *การศึกษาอิทธิพลของต่างประเทศจากสถาปัตยกรรมในเมืองภูเก็ต พ.ศ.2411-2468*. หน้า 71.

เมื่อสมาชิกในครอบครัวของตระกูลเศรษฐีเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนที่ประกอบกิจการเหมืองแร่ดีบุกแต่งงานขยายครอบครัว จะนิยมไปสร้างบ้านหรือคฤหาสน์ที่เป็นลักษณะบ้านเดี่ยวตั้งตระหง่านและมีบริเวณรอบบ้านกว้างขวาง วิถีชีวิตครอบครัวของนายเหมืองชาวจีนที่ประสบความสำเร็จสามารถศึกษาได้จากข่าวของเครื่องใช้ที่จัดแสดงเป็นพิพิธภัณฑ์โดยทายาทในรุ่นปัจจุบันของบ้านชินประชา (คุณจรรยารัตน์ ตัณฑวนิช ภรรยาของนายประชา ตัณฑวนิช และบุตร)

ภาพเสี้ยหน่า (ภาชนะที่ชาวจีนยกเกียนใช้ในงานแต่งงาน) วางอยู่ใกล้เตียง
บ้านชินประชา ถนนกระบี่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพห้องนอนครอบครัวที่มีพ่อ แม่ ลูก
บ้านชินประชา ถนนกระบี่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพเตียงเด็กและเปลเลี้ยงเด็กที่จัดแสดง
บ้านชินประชา ถนนกระบี่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

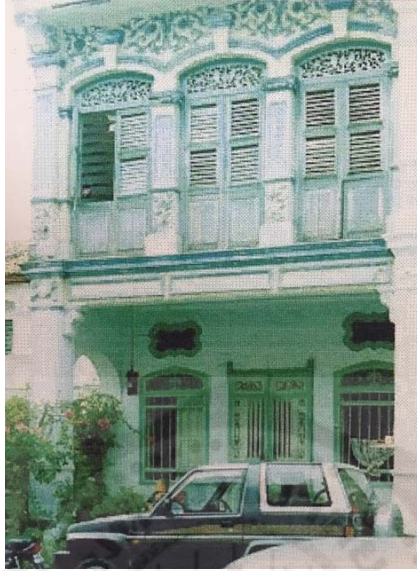

บริเวณตรงกลางของบ้านชินประชา มีการเว้นให้ช่องแสงเข้าและตกแต่งเป็นลานพักผ่อน
เป็นลักษณะที่บ้านขนาดใหญ่หรือคฤหาสน์เศรษฐีจะนิยมสร้างกัน
บ้านชินประชา ถนนกระบี่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

3. กลุ่มอาคารและบ้านเรือนย่านถนนตีบุก เป็นการขยายตัวของอาคารจากถนนกลาง ถนนตีบุกเป็นถนนคู่ขนานกับถนนกลาง ซึ่งแต่เดิมในย่านถนนตีบุกสร้างเป็นอาคารแบบห้องแถว (shophouse) ที่เน้นใช้เป็นที่อยู่อาศัย ไม่ใช่ร้านค้า ตั้งอยู่เรียงติดกันคล้ายบ้านทาว์นโฮมในปัจจุบัน อาคารที่สร้างติดกันแบบนี้ภาษาจีนฮกเกี้ยน เรียกว่า *เตี้ยมฉู่* สันนิษฐานว่าเป็นการลอกเลียนแบบการสร้างในลักษณะนี้มาจากเมืองปิ่นัง ประเทศมาเลเซีย ผู้เขียนเคยไปเก็บข้อมูลที่เมืองจอร์จทาวน์ หรือเมืองปิ่นังในอดีต พบเห็นลักษณะอาคารแบบห้องแถว (shophouse) ที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัยเรียงติดกันเป็นแนวทอดยาวตลอดทั้งสองฟากฝั่งของถนน การสร้างอาคารบริเวณถนนตีบุกที่เน้นใช้เป็นที่อยู่อาศัย สันนิษฐานว่าเป็นการขยับขยายครอบครัวจากอาคารย่านถนนกลางที่เป็นทั้งสำนักงานกิจการเหมืองแร่ ร้านค้า และเป็นที่อยู่อาศัย อาจจะแยกที่อยู่อาศัยขยายมาบริเวณใกล้ๆ กัน

ภาพบ้านเรือนที่สร้างเป็นอาคารต่อเนื่องกัน ณ เมืองจอร์จทาวน์ ปิ่นัง ประเทศมาเลเซีย
ที่มาภาพ: อ้างจาก ปิยะนาถ ลิ้มสกุล. (2542). *การศึกษาอิทธิพลของต่างประเทศ
จากสถาปัตยกรรมในเมืองภูเก็ต พ.ศ.2411-2468*. หน้า 48.

ภาพบ้านเรือนเป็นอาคารสองชั้น ใช้เป็นที่อยู่อาศัย ณ เมืองจอร์จทาวน์ ปีนัง ประเทศมาเลเซีย
ที่มาภาพ: อ้างจาก ปิยะนาถ ลิ้มสกุล. (2542). การศึกษาอิทธิพลของต่างประเทศ
จากสถาปัตยกรรมในเมืองภูเก็ต พ.ศ.2411-2468. หน้า 48.

ภาพบ้านเรือนที่สร้างติดกันทั้งสองฝั่งของบริเวณย่านถนนตีบูก
ซึ่งคู่ขนานกับถนนกลาง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

4. กลุ่มอาคารย่านชอชมณีนีย์ ชอชมณีนีย์เป็นชอยที่เชื่อมระหว่างถนนกลางและถนนตึก เป็นกลุ่มอาคารที่อยู่ในย่านอนุรักษ์เมืองเก่า ในปัจจุบันเป็นอาคารที่ได้รับความนิยมเนื่องจากมีการทาสีสวยสดดงามหลากหลายสีเป็นที่ดึงดูดและน่าสนใจ และเป็นย่านที่พักแบบโฮสเทล (Hostel) และร้านกาแฟ (Café) มากมาย มีบรรยากาศคล้ายร้านในต่างประเทศ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี หรือ คอซิมบี้ ณ ระนอง ผู้ปกครองสมุทรเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ต ได้จัดระเบียบการปกครองเมืองภูเก็ตให้มีระเบียบและมีความเจริญตามลักษณะเมืองที่มีเศรษฐกิจเติบโตและมีผู้คนเข้ามาตั้งถิ่นฐานชุมชนจำนวนมาก โดยเฉพาะแหล่งบันเทิงและแหล่งบริการทางเพศ พระยารัษฎานุประดิษฐ์ฯ จึงให้ตั้งแหล่งให้บริการของหญิงโสเภณีในย่านชอชมณีนีย์เพื่อสะดวกในการควบคุมโรค ดังนั้นในอดีตย่านชอชมณีนีย์จึงเป็นที่รู้จักในฐานะแหล่งบันเทิงของกลุ่มผู้นำและนายทุนในสมัยนั้น

ทางเข้าชอชมณีนีย์ฝั่งถนนกลาง เป็นจุดที่นักท่องเที่ยวนิยมมาถ่ายรูป
อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

อาคารสถาปัตยกรรมแบบซิโน-โปรตุเกส ที่สร้างติดกันตลอดแนวทั้งสองฝั่งของขอยรมณีย์
ย่านอนุรักษเมืองเก่า (Old Town) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

5. กลุ่มอาคารและบ้านเรือนย่านถนนเยาวราช ถนนเยาวราชในเมืองภูเก็ตเป็นถนนที่มีความยาวมาก ตั้งแต่บริเวณจากถนนกลางยาวไปถึงบริเวณสามกอง สำหรับบริเวณที่เป็นย่านอนุรักษเมืองเก่าอยู่บริเวณถนนเยาวราชตรงที่เป็นถนนแนวขวางตัดผ่านและแบ่งเขตระหว่างถนนกลางและถนนกระบี่ อีกส่วนหนึ่งตัดผ่านกึ่งกลางของถนนดีบุกไปจรดถนนทุ่งคา ในบริเวณที่อยู่ใกล้ถนนกลางจะมีการสร้างอาคารสถาปัตยกรรมแบบซิโน-โปรตุเกสเป็นแนวยาวติดกันเช่นกัน ส่วนใหญ่เป็นกิจการร้านค้ามากมายหลายประเภท ในปัจจุบันมีการดัดแปลงกิจการเดิมมาเป็นที่พักแบบโฮสเทล ร้านอาหาร และร้านกาแฟเช่นกันตามการขยายตัวและเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวอันเป็นที่นิยมในปัจจุบัน ส่วนบริเวณถนนเยาวราชที่ตัดผ่านถนนดีบุกไปจรดถนนทุ่งคา ส่วนใหญ่เป็นบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ในหนังสือเล่มนี้ผู้เขียนได้ข้อมูลและสำรวจบ้านที่เป็นที่อยู่อาศัยของตระกูลต่อเจริญ บ้านหลังนี้ก่อสร้างในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อ พ.ศ.2458 มีอายุราว

104 ปี²⁵ เจ้าของบ้านยังสามารถอนุรักษ์และดูแลรักษาอยู่ในสภาพที่ดีมาก (บ้านต่อเจริญอยู่บริเวณใกล้สี่แยกถนนเยาวราชตัดถนนตีบุก)

อาคารบริเวณมุมถนนเยาวราชตัดถนนตีบุก ย่านอนุรักษ์เมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

²⁵ปัญญา ต่อเจริญ. (2562, 21 มีนาคม). สัมภาษณ์โดย ปิยะนาถ อังควาณิชกุล ที่บ้านเลขที่ 112 ถนนเยาวราช อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต.

บ้านหัวมุมถนนเยาวราชตัดถนน
ตีบุกที่ยังเก็บรักษาอาเขต (Arcade)
หรือทางเดินเท้าแบบเก่าไว้
อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพถ่ายบ้านต่อเจริญ เนื่องในงาน
แต่งงานคุณป้าของคุณปัญญา
ต่อเจริญ ในพ.ศ.2468 ทำให้เห็น
โครงสร้างบ้านแบบเดิม

6. กลุ่มอาคารและบ้านเรือนย่านถนนพญาและถนนภูเก็ต บริเวณหัวมุมถนนพญาและถนนภูเก็ต มีอาคารเก่าแก่ที่สำคัญอยู่สองอาคารสร้างขึ้นตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คือสถานีตำรวจเดิม และที่ตั้งของธนาคารชาร์เตอร์ด (The Chatered Bank) ซึ่งพระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี สุมุเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ตได้ติดต่อให้ธนาคารชาร์เตอร์ดที่ปีนังมาเปิดสาขาที่เมืองภูเก็ตเพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจจากการค้าขายกับต่างชาติและกิจการเหมืองแร่ เพราะเกรงว่าการเก็บทรัพย์สินจะไม่ปลอดภัย สันนิษฐานว่าธนาคารชาร์เตอร์ดสร้างราว พ.ศ.2450 – 2453 ในปัจจุบันอาคารสถานีตำรวจเดิม ได้ดัดแปลงเป็นอาคารจัดนิทรรศการหมุนเวียนเกี่ยวกับประวัติเมืองและสังคมวัฒนธรรมเมืองภูเก็ต ส่วนที่ทำการธนาคารชาร์เตอร์ดเดิม เคยเปลี่ยนมาเป็นธนาคารนครหลวงไทย และในปัจจุบันเป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์เพอรานากันหนัทศน์ Museum Phuket ซึ่งแต่เดิมอาคารนี้เป็นอาคารทรัพย์สินของราชพัสดุ นอกจากนั้นในบริเวณถนนพญายังมีอาคารสถาปัตยกรรมเดิมของโรงแรมเก่าแก่ ชื่อว่า โรงแรมออนออน ในปัจจุบันพื้นที่ตรงข้ามกับโรงแรมออนออน ธนาคารกสิกรไทย (สาขาภูเก็ต ถนนพญา) ได้สร้างอาคารขึ้นใหม่โดยการสร้างเลียนแบบสถาปัตยกรรมเดิมที่เป็นสถาปัตยกรรมแบบชิโน-โปรตุกีสด้วยการท่อมบประมาณจำนวนประมาณ 56 ล้านบาท²⁶

²⁶ส่องตึกธนาคารกสิกรไทย KBANK สาขาภูเก็ต เข้าถึงได้ที่ <https://sistacafe.com/summaries/22430> (แหล่งข้อมูลออนไลน์).

ภาพอดีตบริเวณหัวมุมถนนพังงาตัดถนนภูเก็ต ทางซ้ายที่มีหอนาฬิกาคืออาคารสถานีตำรวจเดิม
ทางขวาเป็นที่ตั้งธนาคารชาร์เตอร์ด บริเวณย่านอนุรักษเมืองเก่า (Old Town)
อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต
ที่มาภาพ: <https://sites.google.com/site/172phuket172/prawatisastr>

ภาพอาคารในปัจจุบันเป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์เพอรานากันนิทัศน์
บริเวณหัวมุมถนนพังงาตัดถนนภูเก็ต ย่านอนุรักษเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพด้านข้างของอาคารที่จารึกชื่อเดิมว่า The Chartered Bank
ถนนพังงา อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพโรงแรมออนออน โรงแรมเก่าแก่ที่ปรับปรุงใหม่ ตั้งอยู่บนถนนพังงา
อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพอาคารสร้างใหม่ของธนาคารสิกรไทย สาขาภูเก็ต
ตั้งอยู่บริเวณถนนพังงา ตำบลตลาดใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

3

การเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์และลักษณะอาคารของ สถาปัตยกรรมแบบซิโน-โปรตุกีสในเมืองภูเก็ต ระหว่าง พ.ศ.2545-2559

ระหว่างพ.ศ.2545-2559 ธุรกิจการท่องเที่ยวขยายตัวอย่างรวดเร็วอันเป็นผลจากการแข่งขันการสร้างรายได้ทางการท่องเที่ยวในตลาดโลก ประเทศไทยเร่งสนับสนุนทางการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง โดยได้ก่อตั้งกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาขึ้นใน พ.ศ.2545 เป็นผลให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ต้องโอนภาระงานด้านพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ด้านพัฒนาบริการท่องเที่ยว และด้านธุรกิจนำเที่ยวไปขึ้นกับกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา นับตั้งแต่ พ.ศ.2546 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงได้ปรับแผนการเป็นรัฐวิสาหกิจให้สอดคล้องกับการก่อตั้งกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยปรับบทบาทมาเป็นองค์กรที่มุ่งเน้นด้านการบริการจัดการการตลาดการท่องเที่ยวของประเทศไทยเป็นหลัก

ต่อมาในสมัยรัฐบาลที่นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (พ.ศ.2551-2554) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 21 เมษายน 2552 มอบหมายให้กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาจัดทำยุทธศาสตร์แผนงานฟื้นฟูวิกฤตการท่องเที่ยวระยะสั้นและระยะยาวให้สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติในการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติเสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติ ต่อมาจึงมีการประกาศใช้แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ.2555-2559 ในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ.2554

แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ.2555–2559 มีวัตถุประสงค์เพื่อฟื้นฟูและกระตุ้นภาคการท่องเที่ยวให้ขยายตัวและเกิดความยั่งยืน และเพื่อเร่งรัดและสร้างศักยภาพในการหารายได้จากการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยให้มีความพร้อมทั้งด้านคุณภาพ การแข่งขัน และให้เกิดการสร้างรายได้และกระจายรายได้ควบคู่ไปกับการพัฒนาที่ยั่งยืน²⁷ โดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์ในแผนพัฒนาการท่องเที่ยว พ.ศ.2555–2559 ว่า “ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ มีขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวในระดับโลก สามารถสร้างรายได้และกระจายรายได้ โดยคำนึงถึงความเป็นธรรม สมดุล และยั่งยืน” และได้กำหนดเป้าประสงค์ของแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ 3 ประการ ประการแรก ขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยเพิ่มขึ้น ประการที่สอง รายได้จากการท่องเที่ยวของประเทศเพิ่มขึ้น โดยเน้นการพัฒนากิจกรรมที่สร้างมูลค่าและคุณค่า ประการสุดท้าย การสร้างรายได้และกระจายรายได้โดยคำนึงถึงความสมดุลและยั่งยืน²⁸

ปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้ มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในเมืองภูเก็ตอย่างมากในช่วงเวลา พ.ศ.2545–2559 ในเขตเทศบาลเมืองภูเก็ตมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญและมีชื่อเสียงมาอย่างยาวนาน คืออาคารบ้านเรือนที่มีสถาปัตยกรรมแบบชิโน-โปรตุกีส หรือที่นักท่องเที่ยวต่างชาติรู้จักในย่านอนุรักษเมืองเก่า (Old Town) นับจาก พ.ศ.2545 เป็นต้นมา นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวและกลุ่มผู้ลงทุนชาวต่างชาติ ได้มีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์รวมถึงการเปลี่ยนโครงสร้าง รูปแบบของอาคารสถาปัตยกรรมชิโน-โปรตุกีสในเมืองภูเก็ตในปีเดียวกันนี้ได้มีการริเริ่มจัดตั้งโครงการเปลี่ยนโรงเรียนภูเก็ตไทยหัว ให้เป็น

²⁷กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ.2555–2559*. หน้า 2 – 3. (ออนไลน์).

²⁸กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ.2555–2559*. หน้า 20. (ออนไลน์).

พิพิธภัณฑ์ภูเก็ตไทยหัวเพื่อให้เป็นแหล่งข้อมูลทั้งประวัติความเป็นมาของเมืองภูเก็ต เน้นความสำคัญในฐานะเมืองท่าค้าขายกับชาวต่างชาติในอดีตจนกลายเป็นเมืองที่ เศรษฐกิจเติบโตในปัจจุบัน รวมถึงทำให้เกิดความเข้าใจวัฒนธรรมที่เกิดจากการเป็น สังคมนานาชาติ โดยเฉพาะวัฒนธรรมจีนฮกเกี้ยนจากการที่มีบรรพบุรุษมาตั้ง ถิ่นฐาน

บริเวณด้านหน้าทางเข้าของพิพิธภัณฑ์ภูเก็ตไทยหัว
ตั้งอยู่บนถนนกระบี่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

นอกจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ใหม่ ยังมีเหตุการณ์ที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนอาคารสถาปัตยกรรมแบบชิโน-โปรตุกีส ที่สำคัญของเมืองภูเก็ต คือบ้านพระพิทักษ์ชินประชาและบ้านชินประชาซึ่งเป็น คฤหาสน์หรืออั้งหม่อหลาวที่สร้างตามแบบสถาปัตยกรรมแบบชิโน-โปรตุกีสหลัง แรกในเมืองภูเก็ต มีอายุ 100 กว่าปี เป็นสถานที่ที่เป็นสัญลักษณ์ของคหบดีที่ ประสบความสำเร็จจากการทำเหมืองแร่ดีบุก ในพ.ศ.2553 บ้านพระพิทักษ์ชินประชา

ได้ถูกขอเช่าทำภัตตาคาร ชื่อว่า Blue Elephant และบ้านชินประชา ที่เป็นบริเวณติดกัน ได้มีการซื้อขายที่ดินบริเวณส่วนหน้าของบ้านที่เดิมอยู่ริมถนนกระบี่ หลังการถึงแก่กรรมของคุณประชา ตันทวนิช ซึ่งเป็นทายาทรุ่นที่ 4 ของบ้านชินประชา มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์ของบ้านชินประชา ซึ่งบ้านทั้งสองหลังนี้เป็นบ้านโบราณหรือคฤหาสน์ที่บรรพบุรุษได้สร้างตามแบบสถาปัตยกรรมแบบซิโน-โปรตุกีสมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 บ้านทั้งสองหลังนี้เป็นสถาปัตยกรรมแบบซิโน-โปรตุกีสที่เปรียบเหมือนการแสดงอัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนและเป็นการบอกเล่าความเป็นมาของการทำกิจการเหมืองแร่ที่ประสบความสำเร็จของชาวจีนฮกเกี้ยนเพราะเนื่องจากการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษรุ่นที่ 1 หลวงบำรุงจีนประเทศที่เข้ามาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และตั้งอยู่คู่กันติดริมถนนกระบี่ ประกอบกับคุณประชา ตันทวนิช เป็นผู้ที่มีใจรักและทุ่มเทในการอนุรักษ์บ้านชินประชาให้อยู่ในสภาพเดิมให้มากที่สุด คุณประชา ตันทวนิชมีความยินดีเปิดบ้านชินประชาให้แก่บุคคลทั่วไปเข้าชมเสมอ จึงไม่แปลกที่บ้านหลังนี้มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย ชาวต่างประเทศ บุคคลที่มีชื่อเสียงเข้ามาเยี่ยมชมและเป็นที่รู้จัก สำหรับผู้คนในจังหวัดภูเก็ต บ้านทั้งสองหลังนี้จึงเปรียบเสมือนภาพจำของการสร้างสถาปัตยกรรมแบบซิโน-โปรตุกีสในช่วงสมัยที่กิจการเหมืองแร่ดีบุกเฟื่องฟูในเมืองภูเก็ต การเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ส่วนหน้าของบ้านชินประชาทำให้บทบาทคฤหาสน์เศรษฐีเหมืองแร่ดีบุกที่เป็นสัญลักษณ์ของความเจริญทางเศรษฐกิจเมืองภูเก็ตที่เป็นมาในอดีตถูกลดบทบาทต่อความทรงจำที่มีประวัติมายาวนาน ในปัจจุบันนักท่องเที่ยวยังคงสามารถเข้าชมบ้านชินประชาได้ แต่ภูมิทัศน์ทางเข้าบ้านที่เปลี่ยนแปลงไปส่งผลให้ความโดดเด่นและความน่าดึงดูดใจที่เคยเป็นมาลดน้อยลง นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเข้าชมจะเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมหรือมีการศึกษาหาข้อมูลมาก่อน

ลำดับการสืบทอดบรรพชนของตระกูลต้นทวณฺชในบ้านขุนจีนประชา คุณประชา ต้นทวณฺช หรือ ต้นอันเตียน เป็นทายาทรุ่นที่ 4 บ้านจีนประชา ถนนกระบี่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

การเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์และลักษณะอาคารของสถาปัตยกรรมแบบชิโน-โปรตุกีส

1. กลุ่มอาคารย่านถนนกลาง

อาคารในย่านถนนกลางส่วนใหญ่ยังคงเป็นอาคารสองชั้นไม่ต่อเติม มีลักษณะอาคารต่อเนื่องยาวตลอดทั้งสองฟากฝั่งตลอดแนวของถนนกลาง จากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลพบว่าในปัจจุบันมีเจ้าของธุรกิจรายใหม่มากกว่าเจ้าของอาคารเดิม เจ้าของธุรกิจรายใหม่อาจเข้ามาเช่าหรือซื้อบริเวณอาคารเดิมในย่านอนุรักษเมืองเก่าเพื่อทำธุรกิจตามตลาดการท่องเที่ยว ทั้งร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ธุรกิจที่พักแบบโฮสเทล รวมถึงมีอาคารที่เป็นศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยว เทศบาลเมืองภูเก็ตได้ทำการปรับปรุงภูมิทัศน์ด้วยโครงการนำสายไฟฟ้าลงดิน จัดทำป้ายชื่อร้านในรูปแบบเดียวกัน ปรับปรุงบริเวณทางเท้าตลอดสองฝั่งของถนนกลางให้ลาดเรียบ สามารถเดินได้สะดวก และมีความสวยงาม จัดระบบจราจรเป็นทางเดียว (one way) เพื่อแก้ไขปัญหาจราจรติดขัด อาคารส่วนใหญ่ได้รับการทาสีใหม่เห็นเด่นชัด

ภาพตัวอย่างอาคารกิจการโรงแรม
ไชน่า อินน์ บริเวณถนนกลาง อำเภอ
เมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพบริเวณด้านหน้าของอาคารริม
ถนนกลาง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต
เทศบาลเมืองภูเก็ตได้จัดทำป้ายชื่อ
ร้านในรูปแบบเดียวกันเพื่อให้เกิด
ภูมิทัศน์ที่สวยงาม

ภาพบริเวณทางเดินเท้าด้านหน้าของอาคารริมถนนกลาง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพการซ่อมแซมอาคารโดยเลียนแบบโครงสร้างเดิม มีซุ้มหน้าต่างเป็นโค้งครึ่งวงกลม แต่ไม่มีลวดลายปูนปั้น และหน้าต่างไม้ที่ทำใหม่ ถนนกลาง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพอาคารศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยว ถนนกลาง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพการทาสีของอาคารต่างๆ และมีการดัดแปลงโครงสร้าง ถนนกลาง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพการอนุรักษ์สวดลายปูนปั้นซึ่งได้รับอิทธิพลจากสถาปัตยกรรมแบบยุโรป
ซุ้มหน้าต่างแบบเสี้ยววงกลม บานเกล็ดไม้ปรับได้ ถนนกลาง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพอาคารต่อเติม 3 ชั้น
ดัดแปลงใหม่ แตกต่างจาก
อาคารอนุรักษ์อาคารอื่น
ถนนกลาง อำเภอเมือง
จังหวัดภูเก็ต

ภาพบริเวณทางเข้าถนนกลางที่ติดกับถนนภูเก็ต
มีการจัดระบบการจราจรเป็นทางเดียว (one way)

ภาพป้ายชื่อกิจการ ทางเดินเท้าเป็น
ระเบียบ ถนนกลาง อำเภอเมือง
จังหวัดภูเก็ต

2. กลุ่มอาคารและบ้านเรือนย่านถนนกระบี่

พิพิธภัณฑ์ภูเก็ตไทยหัว ในการเปลี่ยนโรงเรียนภูเก็ตไทยหัวเพื่อจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์ภูเก็ตไทยหัวมีการปรับภูมิทัศน์พื้นที่ส่วนหน้าให้โล่งเพื่อให้อาคารพิพิธภัณฑ์มีความโดดเด่น การจัดแสดงนิทรรศการภายในพิพิธภัณฑ์ภูเก็ตไทยหัว บอกเล่าประวัติความสำคัญของภูเก็ตในอดีต ประวัติการทำเหมืองแร่ดีบุก การเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวจีนฮกเกี้ยน และอธิบายถึงวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยน พิพิธภัณฑ์ภูเก็ตไทยหัวจึงเป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวสำคัญแห่งหนึ่งของภูเก็ต ทำให้มีเจ้าของธุรกิจร้านอาหารมาเปิดอยู่ในบริเวณใกล้เคียง นอกจากนี้ยังมีการทำภาพแนวเดียวกับ street art เพิ่มเติมเข้ามาในย่านอนุรักษ์เมืองเก่า (Old Town) เพื่อให้สวยงามและมีความกลมกลืน

อาคารสถาปัตยกรรมแบบซิโน-โปรตุกีสของพิพิธภัณฑ์ภูเก็ตไทยหัว
ถนนกระบี่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ลักษณะซุ้มหน้าต่างแบบจั่วของพิพิธภัณฑ์ภูเก็ตไทยหัว ถนนกระบี่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพ street art ไช้เอ๋ว ของหวานแบบจีนฮกเกี้ยน
ร้านอาหารที่เปิดอยู่ติดกับรั้วของพิพิธภัณฑ์ภูเก็ตไทยหัว

บ้านชินประชา บริเวณถนนกระบี่ มีคฤหาสน์เก่าแก่ของตระกูลตันทวณิช ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในเมืองภูเก็ตตั้งอยู่ติดกันสองหลัง คือบ้านพระพิทักษ์ชินประชา และบ้านชินประชา จีนเนี้ยวยี หรือหลวงบำรุงเงินประเทศ บรรพบุรุษรุ่นที่ 1 ได้เดินทางเข้ามาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นช่วงที่เกิดกบฏอั้งยี่ในภูเก็ตและกรรมกรเหมืองแร่ประท้วงไม่ทำงาน จีนเนี้ยวยีพาคนมาทำเหมืองแร่แทนคนงานกลุ่มเดิม จึงได้รับพระราชทานยศเป็น หลวงบำรุงเงินประเทศ ต่อมาบุตรชายทั้งสองคนของหลวงบำรุงเงินประเทศได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ คือ ตันมาไส เป็น พระพิไลยสรรพกิจ และ ตันมาเสียง เป็น พระพิทักษ์ชินประชา²⁹ ได้มีการสร้างบ้านทั้งสองหลังเป็นมรดกตกทอดมาถึงทายาทรุ่นปัจจุบัน สำหรับบ้านชินประชามีชื่อเสียงอย่างมากในสมัยทายาทรุ่นที่ 4 คุณประชา ตันทวณิช ซึ่งมีความรักและผูกพันในสถาปัตยกรรมเดิม ท่านจึงอนุรักษ์ทั้งข้าวของเครื่องใช้ตามวัฒนธรรมของชาวจีนฮกเกี้ยน เช่น เตียง ตู้ โต๊ะเก้าอี้ประดับมุก เครื่องแต่งกาย เป็นต้น ที่สำคัญคือบ้านหลังนี้เคยเป็นที่รับเสด็จพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อครั้งทรงดำรงตำแหน่งสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯระหว่างเสด็จประพาสมณฑลภูเก็ต

ภูมิทัศน์เดิมของบ้านชินประชาอยู่ติดริมถนนกระบี่เหมือนกับบ้านพระพิทักษ์ชินประชาซึ่งอยู่หัวมุมถนนกระบี่ บ้านชินประชาด้านหน้าซึ่งเป็นรั้วเดิมมีเหล็กดัดลวดลายดอกไม้ที่พระพิทักษ์ชินประชานำเข้าจากประเทศเนเธอร์แลนด์ ภายหลังการถึงแก่กรรมของคุณประชา ตันทวณิช พี่น้องที่เป็นเจ้าของที่ดินบริเวณส่วนหน้าได้ขายที่ดินไป เจ้าของรายใหม่ได้รื้อถอนกำแพงที่มีรั้วโบราณนี้ จากนั้นก็มีการสร้างอาคารขึ้นใหม่ทำให้บดบังบริเวณบ้านชินประชา คุณจรรยารัตน์ ตันทวณิช ภรรยาของคุณประชา ตันทวณิช และบุตร จึงได้จัดทำป้ายไว้หน้าทางเข้าบ้านซึ่งเป็นซอยที่แคบลง สิ่งของซึ่งคุณประชา ตันทวณิช ได้เก็บสะสมดูแลไว้ ยังคงมีการจัดแสดงเป็นพิพิธภัณฑ์ ส่วนรั้วโบราณที่ถูกรื้อถอนคุณจรรยารัตน์ ตันทวณิช ได้นำมาเก็บไว้ภายในบ้านชินประชา

²⁹ปิยะนารถ ลิ้มสกุล. (2542). *เล่มเดิม*. หน้า 20.

ภาพภูมิทัศน์ทางเข้าบ้านชินประชาที่ถูกบดบังด้วยอาคารสร้างใหม่ ทำให้มองไม่เห็นบ้านตามเดิม ถนนกระบี่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพผลกระทบด้านหน้าเดิมของบ้านชินประชา ที่ถูกบดบังและติดกับผนังของเจ้าของพื้นที่ส่วนหน้า ถนนกระบี่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพการจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์
ให้ทราบว่าจัดแสดงพิพิธภัณฑ์ทาง
วัฒนธรรมของบ้านชินประชา
ถนนกระบี่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพรั้วที่พระพิทักษ์ชินประชานำเข้า
จากเนเธอร์แลนด์ มองทะลุผ่านรั้วไป
จะเห็นว่าเดิมบ้านชินประชาไม่มีบริเวณ
หน้าบ้านโล่งก่อนเข้าไปถึงตัวบ้าน
ทำให้เมื่อมองจากริมถนนกระบี่จะเห็น
บ้านตั้งโดดเด่นอยู่
ที่มาภาพ : อ้างจาก ปิยะนาถ ลิ้มสกุล.
(2542). การศึกษาอิทธิพลของต่างประเทศจากสถาปัตยกรรมในเมืองภูเก็ต
พ.ศ.2411-2468. หน้า 61.

รั้วเก่าแก่ที่สั่งนำเข้ามาจากประเทศเนเธอร์แลนด์ในสมัยรัชกาลที่ 5
ของบ้านชินประชาได้ถูกรื้อถอน

ภายหลังเมื่อเริ่มมีการทำ street art ในบริเวณย่านอนุรักษ์เมืองเก่า (Old Town) ในเขตเทศบาลเมืองภูเก็ต มีอาจารย์พานักเรียนมาวาดภาพบาบาคือ ชาย และหญิงที่แต่งกายตามแบบวัฒนธรรมจีนฮกเกี้ยน ไว้ที่กำแพงทางเข้าซึ่งเพิ่มความโดดเด่นให้แก่ทางเข้าบ้านชินประชา³⁰ อนึ่ง ความหมายของคำว่า บาบ่า (Baba) และหยอนย่า (Nyonya) ในกลุ่มเพอรานากัน (Peranakan) ประเทศสิงคโปร์ ประเทศมาเลเซีย เป็นคำเรียกเลือดผสมระหว่างเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนกับชนพื้นเมือง (ส่วนใหญ่ชนพื้นเมืองมีเชื้อสายแขกมลายู) มีการแยกคำและความหมาย *باب่า* หมายถึง ผู้ชายที่มีสายเลือดผสมระหว่างเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนกับชนพื้นเมือง และ *หยอนย่า* หมายถึง ผู้หญิงที่มีสายเลือดผสมระหว่างเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนกับชนพื้นเมือง แต่สำหรับชาวภูเก็ตที่มีเลือดผสมระหว่างเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนกับชนพื้นเมือง ใช้คำว่า บาบ่า หมายถึง ทั้งผู้ชายและผู้หญิงที่มีสายเลือดผสมระหว่างเชื้อสาย

³⁰จตุรรัตน์ ตันทวนิช. (2562, 19 มีนาคม). สัมภาษณ์โดย ปิยะนาถ อังควาณิชกุล ที่บ้านชินประชา เลขที่ 98 ถนนกระบี่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต.

จีนฮกเกี้ยนกับชนพื้นเมือง มีความหมายที่แตกต่างจากกลุ่มเพอรานากันในคาบสมุทรมลายู (สันนิษฐานว่าอาจเป็นเพราะชนพื้นเมืองภูเก็ตที่สมรสกับชาวจีนฮกเกี้ยน ส่วนใหญ่เป็นเชื้อสายไทย ไม่ใช่เชื้อสายแขกมลายูเหมือนกลุ่มเพอรานากันในประเทศสิงคโปร์และประเทศมาเลเซีย: ผู้เขียน) ส่วนคำว่า หยอนย่า ชาวภูเก็ตใช้เป็นคำเรียกเครื่องแต่งกายของผู้หญิงที่มีเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนในภูเก็ตว่า ชุดย่าหย่า อันเนื่องจากเป็นเครื่องแต่งกายของผู้หญิง ในสมัยแรกผู้หญิงบ่าบ่าที่ภูเก็ตนิยมแต่งกายด้วยชุดครุย เป็นเสื้อครุยที่คลุมยาวจนถึงครึ่งน่อง ต่อมาเริ่มนิยมสวมเสื้อลูกไม้คอแหลมหรือคอวีมีชายยาว แต่ตัวเสื้อสั้นลง มีการเปลี่ยนจากเสื้อลูกไม้มาเป็นเสื้อลายฉลุที่ชายเสื้อและปลายแขนแทนผ้าลูกไม้ที่เรียกว่า “Kabaya Buki” สวมกับผ้าถุงปาเต๊ะ ในปัจจุบันชุดเสื้อครุยยาวจะใช้ในพิธีการซึ่งส่วนใหญ่เป็นงานพิธีมงคลสมรส ผู้หญิงจะสวมเสื้อยาวคล้ายเสื้อครุยทำจากลูกไม้ ทรงผมเกล้ามวยสูง สวมเครื่องประดับรัดผมบนศีรษะ ถ้าเป็นเจ้าสาวจะสวมมงกุฎมีลักษณะพิเศษ เรียกว่า มงกุฎดอกไม้ไหว

ภาพการแต่งกายในชุดย่าหย่าแบบดั้งเดิม ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากเมืองปิ่นัง
ที่มาภาพ : คุณย่า (คนนั่ง) และ ไท่ม่า (ทั้งสองท่านที่ยืน) ของผู้เขียน ถ่ายที่จังหวัดภูเก็ต

ภาพวาดตลอดแนวกำแพงทางเข้าบ้านชินประชา
ถนนกระบี่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพวาดสตรีเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนแต่งกายด้วยชุดย่าหยา สวมมงกุฎดอกไม้ไหว
ตามแบบเอกลักษณ์วัฒนธรรมจีนฮกเกี้ยน
บ้านชินประชา ถนนกระบี่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพทางเข้าตัวบ้านจีนประชาในปัจจุบันที่จัดแสดงเป็นพิพิธภัณฑ์ ถนนกระบี่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพป้ายประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมจีน-โปรตุเกสที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เคยทำไว้อยู่ในบริเวณบ้านจีนประชา ถนนกระบี่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

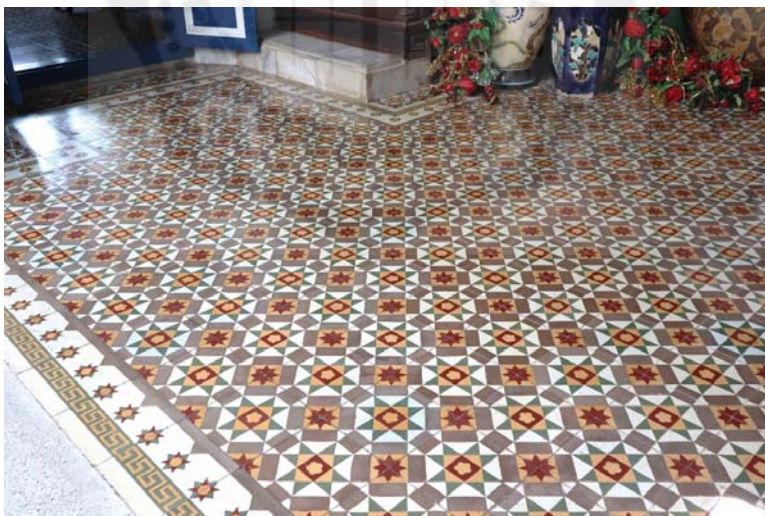
ภาพป้ายการได้รับพระราชทาน
รางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรม ดี
เด่น จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี
ถนนกระบี่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

หน้าประตูทางเข้ามีการจัดแสดงพานะที่ชาวจีนใช้ในสมัยก่อน
ถนนกระบี่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพโต๊ะรับประทานอาหารที่รัชกาลที่ 6 เคยเสด็จประทับจัดแสดงอยู่ภายในบ้านชินประชา ถนนกระบี่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพพื้นกระเบื้องเดิมนำเข้าจากประเทศอิตาลี ยังคงมีความแข็งแรงทนทานมาก ถนนกระบี่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพบริเวณบันไดที่เข้ามาตั้งแต่เมื่อแรกสร้างบ้านหลังนี้
ถนนกระบี่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพลวดลายตามแบบที่นิยม
ในการสร้างบ้านของเศรษฐีชาวจีน
ซึ่งเจ้าของบ้านอนุรักษ์ไว้ให้คงเดิม
ถนนกระบี่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

บ้านพระพิทักษ์ชินประชา บริเวณหัวมุมถนนกระบี่ซึ่งเป็นที่ตั้งของบ้านพระพิทักษ์ชินประชา ซึ่งทั้งสองหลังเป็นเครือญาติลูกหลานของพระพิทักษ์ชินประชา มีคุณสิทธิ ตันทวนนิช ทายาทที่เป็นเจ้าของ บ้านพระพิทักษ์ชินประชาหลังนี้มีขนาดใหญ่ระดับคฤหาสน์ มีรั้วล้อมรอบเป็นสัดส่วนและมีพื้นที่สนามหญ้าโล่งจากริมถนนเข้ามาก่อนจะถึงตัวอาคารของบ้าน ในพ.ศ.2553 บ้านพระพิทักษ์ชินประชาได้ถูกขอเช่าทำภัตตาคาร Blue Elephant ซึ่งเป็นกิจการที่มีชื่อเสียงในประเทศเบลเยียม และมีหลายสาขาในกลุ่มประเทศยุโรป เจ้าของกิจการเป็นคนไทยที่ทำธุรกิจภัตตาคารในต่างประเทศ ลักษณะเด่นของภัตตาคาร Blue Elephant ทุกสาขาจะมีอาคารที่มีสถาปัตยกรรมสวยงามแบบเก่า เช่น สาขากรุงเทพฯ บริเวณถนนสาทร เป็นสถาปัตยกรรมแบบโคโลเนียลสีเหลืองสด ทุกแห่งจะเน้นการตกแต่งภัตตาคารตามแบบประเพณีไทย ดังนั้น เมื่อภัตตาคาร Blue Elephant เปิดสาขาที่จังหวัดภูเก็ต สถาปัตยกรรมชิโน-โปรตุกีสของบ้านพระพิทักษ์ชินประชา จึงเป็นสถานที่ที่หลงตัวตามคอนเซ็ปต์ของภัตตาคาร เจ้าของกิจการภัตตาคาร Blue Elephant ได้ปรับปรุงภูมิทัศน์ภายนอกด้วยการซ่อมแซมและทาสีใหม่ แต่ยังคงรักษารูปแบบโครงสร้างของบ้านพระพิทักษ์ชินประชาตามเดิม ซึ่งสามารถรักษาลักษณะอาคารภายนอกตามลักษณะสถาปัตยกรรมแบบชิโน-โปรตุกีสเดิมได้ดีและสวยงาม การปรับปรุงใหม่ (Renovated) คฤหาสน์หลังใหญ่นี้ โดยรักษาสภาพโครงสร้างเดิมจะต้องมีการศึกษาลักษณะของสถาปัตยกรรมแบบเดิม การหาช่างแขนงต่างๆ ในกลุ่มผู้นุรักษ์อาคารบ้านเรือนสถาปัตยกรรมแบบชิโน-โปรตุกีส ได้แก่ ช่างไม้ในการดูแลโครงสร้างไม้ทั้งหมด ประตุนหน้าต่าง ช่างทำกระเบื้องหลังคาซึ่งเป็นรูปแบบหลังคาโบราณ ช่างทาสีที่จะต้องคุมโทนสีของบ้านให้ใกล้เคียงกับแบบเดิม ได้มีการสั่งทำกระเบื้องกบกล้วยตามแบบของเดิมทั้งหมด³¹ นอกจากนี้มีการปลูกและดูแลรักษาต้นไม้บริเวณโดยรอบของบ้านพระพิทักษ์ชินประชาให้มีความร่มรื่นจนต้อง กล่าวชื่นชมว่าเจ้าของภัตตาคาร Blue Elephant ทำให้ภูมิทัศน์ภายนอกของบ้านพระพิทักษ์ชินประชา มีความสวยและสง่างามต่อสายตาของผู้ที่ผ่านไปมา

³¹จรรยาวัจน์ ตันทวนนิช. (2562, 19 มีนาคม). สัมภาษณ์โดย ปิยะนาถ อังควาณิชกุล ที่บ้านชินประชา เลขที่ 98 ถนนกระบี่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต.

ริมถนนกระบี่ และทำให้บ้านพระพิทักษ์ชินประชาเหมือนกลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้ง ความสวยงามโดยรวมตามที่กล่าวมาทั้งหมด ทำให้สถานที่แห่งนี้เป็นสถานที่จัดงาน สมรสและงานกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนของชาว ภูเก็ตด้วย

สำหรับมุมมองด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม และในฐานะที่ผู้เขียนก็เป็นเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนภูเก็ต ทำให้รู้สึกเสียดายที่คฤหาสน์หลังนี้ได้ใช้เป็นความสวยงามเพียงธุรกิจร้านอาหาร ซึ่งคุณค่าของอาคารและประวัติความเป็นมามีคุณค่ามากกว่านั้น หากเทศบาลเมืองภูเก็ตหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถเปลี่ยนบ้านพระพิทักษ์ชินประชามาสรางเป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมจีนฮกเกี้ยนเมืองภูเก็ตในลักษณะเดียวกับพิพิธภัณฑ์เพอรานากัน (Peranakan Museum) ในประเทศสิงคโปร์และประเทศมาเลเซีย ประเทศไทยจะมีพิพิธภัณฑ์เพอรานากันที่มีอาคารของพิพิธภัณฑ์สวยงามและเป็นตัวแทนบอกเล่าความเป็นมาถึงการเป็นเมืองที่เติบโตจากการทำเหมืองแร่ดีบุกและการเป็นเมืองท่าค้าขาย ในลักษณะเดียวกับคฤหาสน์เปอรานากัน (Penang Peranakan Mansion) ตั้งอยู่ที่เมืองปีนัง ประเทศมาเลเซีย ในพ.ศ. 2546 ผู้เขียนได้เคยมีโอกาสไปศึกษาดูงาน ณ ประเทศมาเลเซีย คฤหาสน์แห่งนี้เป็นเพียงคฤหาสน์ร้างที่ถูกปล่อยทิ้งไว้ ในช่วงระยะเวลา 10 กว่าปีที่ผ่านมา รัฐบาลมาเลเซียได้พัฒนาและให้ความสำคัญกับแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยิ่งโดยพัฒนาจากสถานที่ที่เป็นทุนวัฒนธรรมเดิม ทำให้ในปัจจุบันคฤหาสน์เปอรานากันแห่งนี้กลายเป็นที่รู้จักและเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแหล่งสำคัญที่ถูกแนะนำให้ไปเยือนทางการท่องเที่ยวของประเทศมาเลเซีย

ภาพบริเวณทางเข้าบ้านพระพิทักษ์ชินประชาเดิม ในปัจจุบันเป็นภัตตาคาร Blue Elephant
หัวมุมถนนกระบี่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพการเป็นภัตตาคาร Blue Elephant ในปัจจุบัน
ภายใต้โครงสร้างเดิมของบ้านพระพิทักษ์ชินประชา
หัวมุมถนนกระบี่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

บริเวณด้านหน้าทางเข้าของภัตตาคาร Blue Elephant

บริเวณด้านในของภัตตาคาร Blue Elephant

ที่มาภาพ : ภายในภัตตาคาร Blue Elephant สืบค้นเมื่อ 14 มิถุนายน 2563 จาก, [https://th.tripadvisor.com/LocationPhotoDirectLink-g1215781-d1759741-i110979406-](https://th.tripadvisor.com/LocationPhotoDirectLink-g1215781-d1759741-i110979406-Blue_Elephant_Phuket-Phuket_Town_Phuket.html)

[Blue_Elephant_Phuket-Phuket_Town_Phuket.html](https://th.tripadvisor.com/LocationPhotoDirectLink-g1215781-d1759741-i110979406-Blue_Elephant_Phuket-Phuket_Town_Phuket.html)

ภาพ Chung Keng Kwee Mansion ที่ถูกปล่อยให้ร้างในอดีต
ที่มาภาพ : Khoo Su Nin. (2001). *Streets of George Town Penang*. p.77.

คฤหาสน์เปอรานากัน (Penang Peranakan Mansion) แห่งนี้ในอดีตเป็นบ้านพักและสำนักงานของกัปตันซุงเค็งกีวี่ (Chung Keng Kwee) ซึ่งเป็นผู้นำองค์กรลับไห่ซาน (The Hai San Secret Society) องค์กรลับนี้จัดตั้งขึ้นมาโดยสมาชิกสมาคมฮากกา (Hakka) ซุงเค็งกีวี่ถึงแก่กรรมใน ค.ศ.1901 ธุรกิจของครอบครัวได้รับการสานต่อโดยซุงไท่พิน (Chung Thye Pin) บุตรชายของซุงเค็งกีวี่เป็นผู้ทำการขยายธุรกิจของครอบครัว³² คฤหาสน์เปอรานากันแห่งนี้สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในราวทศวรรษที่ 1890 สร้างอย่างโอ่อ่าแสดงให้เห็นถึงฐานะของเจ้าของ บ้านประตู่และหน้าต่างทำจากไม้แกะสลักแบบจีน ปูพื้นด้วยกระเบื้องแบบอังกฤษ นอกจากนี้ยังมีงานหล่อเหล็กแบบสก็อตอีกด้วย ภายในคฤหาสน์เปอรานากันในปัจจุบันเต็มไปด้วยโบราณวัตถุและของสะสมกว่า 1,000 ชิ้น อาคารมีเอกลักษณ์ หลายส่วนของอาคารมีลักษณะสถาปัตยกรรมแบบจีนและสถาปัตยกรรมจีนผสมตะวันตก³³

³² Khoo Su Nin. (2001). *Streets of George Town Penang*. P.76 – 79.

³³ คฤหาสน์เปอรานากัน (Pinang Peranakan Mansion). สืบค้นเมื่อ 14 มิถุนายน 2563, จาก <http://www.tourism.gov.my/th-th/places/states-of-malaysia/penang/pinang-peranakan-mansion>

ที่มาภาพ : คฤหาสน์เปอร์านากัน (Pinang Peranakan Mansion).

สืบค้นเมื่อ 14 มิถุนายน 2563, จาก

<http://penang.attractionsinmalaysia.com/img/photoState/penang/PeranakanMansion/2.jpg>

ที่มาภาพ : การจัดแสดงภายในคฤหาสน์เปอร์านากัน (Pinang Peranakan Mansion).

สืบค้นเมื่อ 14 มิถุนายน 2563, จาก <http://penang.attractionsinmalaysia.com/img/photoState/penang/PeranakanMansion/1.jpg>

จากกรณีศึกษาคุณหาสน์เปอรานากัน เมืองปีนัง ประเทศมาเลเซีย หากมีการปรับเปลี่ยนบ้านพิทักษ์ชินประชามาเป็น Peranakan Museum จะเป็นพิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมจีนฮกเกี้ยนที่สามารถชมความงามและเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ตั้งแต่ตัวอาคารที่แสดงถึงสถาปัตยกรรมชิโน-โปรตุกีส และภายในมีพื้นที่กว้างขวางที่จะทำการจัดแบ่งเป็นโซนการจัดแสดงทางวัฒนธรรมจีนฮกเกี้ยนตามหัวข้อต่างๆ ได้อย่างครอบคลุมเหมือนการจัด Peranakan Museum ของประเทศสิงคโปร์ บริเวณรอบนอกของบ้านพระพิทักษ์ชินประชาที่มีพื้นที่กว้าง จากริมถนนเข้าไปถึงตัวคุณหาสน์มีระยะห่างจากตัวอาคารพอสมควร ทำให้ทัศนียภาพเมื่อแรกเห็นที่มองเข้าไปภายในบริเวณรั้วมีความสวยงาม อีกทั้งภายในรั้วก็มีพื้นที่กว้างพอสำหรับเป็นพื้นที่จัดรถสำหรับผู้มาเยี่ยมชม ในความคิดเห็นของผู้เขียน บ้านพระพิทักษ์ชินประชาแห่งนี้เป็นสถานที่ที่เหมาะสมในฐานะทุนวัฒนธรรมเดิม และควรได้รับการผลักดันในเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมจีนฮกเกี้ยนในภูเก็ตเป็นอย่างยิ่ง

3. กลุ่มอาคารและบ้านเรือนย่านถนนตีบุก

สำหรับกลุ่มอาคารบ้านเรือนย่านถนนตีบุกภาพรวมของโครงสร้างค่อนข้างคงเดิม เจ้าของเดิมและเจ้าของรายใหม่เน้นเรื่องการทาสีให้สวยงามและตกแต่งด้วยลวดลายตามบริเวณต่างๆ ในปัจจุบันพบว่าการเปลี่ยนจากเป็นที่พักอาศัยมาเป็นที่ตั้งกิจการร้านค้าบ้าง การเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์ที่โดดเด่นอีกประการหนึ่งของถนนตีบุก คือการทำภาพ Street Art ในหลวงรัชกาลที่ ๙ เป็นที่ระลึกถึงพระองค์ท่านภายหลังเหตุการณ์สวรรคต อยู่บริเวณกำแพงถนนตีบุกตัดกับถนนเยาวราช ภาพดังกล่าวกลายเป็นสถานที่ที่เป็นสัญลักษณ์ (Landmark) ของผู้มาเยือนบริเวณถนนตีบุก

ภาพอาคารบ้านเรือนที่มีการดูแลทาสีให้สวยงามบริเวณถนนตีบุก อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพชุด Street Art เล่าเรื่องในหลวงรัชกาลที่ ๙
บนผนังอาคารริมถนนตีบุกตัดกับถนนเยาวราช

เป็นมุมไฮไลต์ในการถ่ายภาพของภาพ Street Art เล่าเรื่องในหลวงรัชกาลที่ ๙

ภาพอาคารบ้านเรือนริมถนนตึกบูกที่มีการดูแลทาสีทั้งผนังกำแพงบ้านและรั้วบ้านอย่างสวยงาม
ถนนตึก อำเภอมือง จังหวัดภูเก็ต

4. กลุ่มอาคารย่านชอชมณีนี

อาคารสถาปัตยกรรมชิโน-โปรตุกีสในชอชมณีนีมีการอนุรักษ์ด้วยการทาสีเดียวกันเป็นแนวยาว ทำให้สวยงามโดดเด่น และเป็นที่ดึงดูดใจต่อนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติให้มาถ่ายรูปกับความสวยงามทางสถาปัตยกรรม ในปัจจุบันสถานบันเทิงย่านโสเภณีเดิมแห่งนี้ ได้เปลี่ยนไปเป็นที่ตั้งของที่พักรูปแบบโฮสเทล ร้านอาหาร และร้านค้าแฟชั่นที่นิยมอย่างยิ่ง รวมถึงร้านขายเสื้อผ้าและของที่ระลึก มีการตกแต่งด้วยการทาสีสันสวยงาม มีการเพนท์ภาพในแนว Street Art ตามอาคารแต่ละหลังบ้าง แต่ที่โดดเด่นมากที่สุดคือภาพขนมผัดต่อรูปเต่าซึ่งเป็นวัฒนธรรมการไหว้เจ้าของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนในภูเก็ตบริเวณผนังอาคารเก่าอยู่ปากทางเข้าชอชมณีนีบริเวณฝั่งถนนถลาง

ภาพอาคารในชอชมณีนีทาสีเดียวกันเป็นแนวทอดยาว

ภาพอาคารที่ดัดแปลงเป็นที่พักในซอยรมณีย์ ระหว่างถนนกลางและถนนตีบุกอำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพร้านกาแฟในซอยรมณีย์ที่เน้นการทำสีและตกแต่งให้สวยงาม เป็นอาคารที่ปรับปรุงสร้างใหม่ จะเห็นได้ว่าไม่มีลวดลายปูนปั้นแบบเดิม

ภาพบริเวณด้านหน้าของร้านกาแฟที่เพิ่มเติมสีสันด้วยการทำภาพ Street Art ที่บริเวณเสาทั้งสองฝั่ง Street Art ภาพนี้เป็นภาพเด็กเล่นซอหนา

ภาพ Street Art บนผนังด้านริมของอาคารเก่าหลังหนึ่งริมถนนกลาง หน้าทางเข้าซอยรมณีย์ รูปท่อน้อยมาร์ตีเป็นขนมผัดต่อและรูปนก

ในภาพ Street Art นี้เป็นการสื่อวัฒนธรรมชาวจีนฮกเกี้ยนในพิธีกรรมความเชื่อ การไหว้เจ้าหนูน้อยมาร์ตีเป็นขนมผัดต่อรูปเต่า และสับปะรดซึ่งเป็นผลไม้หลักในการไหว้เจ้า เพราะมีหลายตา

5. กลุ่มอาคารและบ้านเรือนย่านถนนเยาวราช

อาคารที่อยู่บริเวณหัวมุมถนนเยาวราชตัดกับถนนตีบุก มี การปรับปรุงภูมิทัศน์ ด้วยการทาสีสดและดัดแปลงเลียนแบบโครงสร้างเดิม การสำรวจสภาพอาคารริมถนนเยาวราชจากถนนตีบุกไปถึงถนนกลาง พบว่าส่วนใหญ่ยังเป็นโครงสร้างอาคารเดิมมีลักษณะแบบห้องแถว (shophouse) ยาวต่อเนื่องกันตลอดแนว บางอาคารที่โครงสร้างชั้นบนชำรุดทรุดโทรม ได้มีการซ่อมแซมใหม่เป็นผนังแบบเรียบ เจาะช่องหน้าต่างธรรมดา ไม่มีลวดลายปูนปั้นสวยงามตามแบบอิทธิพลสถาปัตยกรรมยุโรป ในยุครัชกาลที่ 5 ตามแบบเดิม ทั้งนี้เนื่องจากไม่สามารถหาช่างที่มีความรู้และชำนาญการตามแบบสถาปัตยกรรมเดิม การดูแลอนุรักษ์ต้องเสียภาระค่าใช้จ่ายที่สูง ทั้งค่าจ้างแรงงานช่างและค่าวัสดุ เจ้าของอาคารบางแห่งได้ปรับเปลี่ยนภูมิทัศน์บริเวณส่วนหน้าให้มีความโดดเด่น เช่น ร้านกาแฟมีการนำจักรยานมาประดับบนผนังอาคาร ร้านขายและซ่อมจักรยานยนต์ทำภาพ Street Art รูปมอเตอร์ไซด์ที่ผนังหน้าร้าน เป็นต้น

ภาพอาคารทาสีเพิ่มความโดดเด่น
บริเวณสี่แยกถนนตีบุกตัดกับถนนเยาวราช อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพการอนุรักษ์ซุ้มโค้งหน้าต่างแบบเสี้ยววงกลมและบานเกล็ดไม้
มีการเปลี่ยนแปลงเป็นธุรกิจที่พักแบบโฮสเทล และร้านกาแฟ (Café) บริเวณริมถนนเยาวราช

ภาพร้านกาแฟที่ปรับปรุงทัศนทัศน์ของร้านให้โดดเด่นด้วยการนำจักรยานมาประดับบนผนังอาคาร บริเวณมุมถนนเยาวราชตัดกับถนนกลาง อำเภอมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพร้านริชชยนต์ร์ มีการทำภาพ Street Art มอเตอร์ไซค์ให้เข้ากับกิจการขายและซ่อมมอเตอร์ไซค์ บริเวณหัวมุมถนนเยาวราชตัดกับถนนกลาง

ภาพ Street Art มอเตอร์ไซค์ของร้านธวัชยนต์
บริเวณหัวมุมถนนเยาวราชตัดกับถนนถลาง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

บ้านต่อเจริญ ตั้งอยู่ริมถนนเยาวราช บริเวณใกล้สี่แยกถนนเยาวราชตัดกับถนนตีบุก เป็นบ้านพักอาศัยของตระกูลนายเหมืองเดิมคือ ตระกูลต่อเจริญ บ้านหลังนี้สร้างในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวตามวันที่ที่ได้รับไว้ในโฉนดที่ดิน วันที่ 15 พฤษภาคม 2458 ปัจจุบันเจ้าของบ้าน คือ คุณปัญญา ต่อเจริญ บ้านต่อเจริญเป็นทรัพย์สินสมบัติตกทอดจากบรรพบุรุษถึงลูกหลานสายตรง โดยไม่ได้มีการแบ่งกันตามแบบระบบกสิ ดั้งนั้นคุณปัญญา ต่อเจริญ จึงมีสิทธิ์ในการครอบครองและดูแลโดยตรงเพียงลำพัง สามารถตัดสินใจในการซ่อมแซมบูรณะบ้านหลังนี้ได้สะดวก จากการสัมภาษณ์คุณปัญญา ต่อเจริญ และอาจารย์ชุตินา ต่อเจริญ ผู้เป็นภรรยา เจ้าของบ้านได้ดูแลซ่อมแซมภูมิทัศน์และสภาพของบ้านทั้งภายนอกและภายในอยู่ตลอดเวลา บ้านยังคงรักษาโครงสร้างเดิมเกือบทั้งหมดรวมทั้งบันไดวนภายในบ้านอันเป็นที่นิยมตามสถาปัตยกรรมของบ้านเศรษฐีที่สร้างในสมัยรัชกาลที่ 6 ก็ยังคงสภาพที่ดี โดยมีการสร้างบันไดแบบปัจจุบันเพิ่มเติมเข้ามาเพื่อสะดวกในการใช้ชีวิตประจำวัน การดูแลอนุรักษ์ทั้งภายนอกและภายในอาคารให้คงอยู่ในสภาพที่ดีนี้ ต้องใช้เงินจำนวนเป็นหลักล้านบาท ซึ่งเจ้าของบ้านมีทุนทรัพย์และมีใจอนุรักษ์สถาปัตยกรรมเดิมของบ้านเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งบุตรของท่านเรียนจบทางด้านสถาปัตยกรรม จึงมีความเข้าใจในโครงสร้างสถาปัตยกรรมและรู้หลักการในการ

ซ่อมแซมในแต่ละส่วนของบ้าน เป็นปัจจัยสนับสนุนที่ทำให้บ้านต่อเจริญสามารถอนุรักษ์ลักษณะอาคารตามแบบเดิมได้เป็นอย่างดี³⁴

ภาพถ่ายอดีตผนังของบ้านต่อเจริญ เป็นทนายาทรุ่นก่อนหน้าซึ่งถ่ายรูปกันที่บริเวณหน้าบ้าน

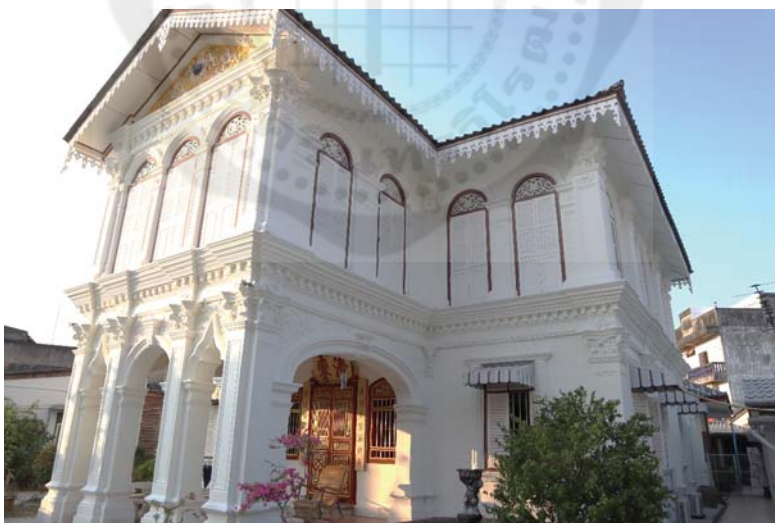

ภาพบ้านต่อเจริญในปัจจุบันที่ยังคงโครงสร้างเหมือนเดิม
ถนนเยาวราช อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

³⁴ปัญญา ต่อเจริญ. (2562, 21 มีนาคม). สัมภาษณ์โดย ปิยะนาถ อังควาณิชกุล, ที่บ้านเลขที่ 112 ถนนเยาวราช อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต.

ภาพบ้านต่อเจริญให้เห็นด้านข้างของบ้าน ถนนเยาวราช อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพบ้านต่อเจริญในมุมมองอีกด้านหนึ่งของบ้าน จะเห็นลวดลายปูนปั้นตามหัวเสา ถนนเยาวราช อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพซุ้มยอดแหลมของบ้านต่อเจริญ แปลกตาไม่เหมือนบ้านหลังอื่น
ถนนเขาวราช อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพหน้าบ้านใต้จั่วของหลังคาบ้าน มีลายปูนปั้นดั้งเดิมเป็นรูปธงช้างเผือกและธงไตรรงค์
เป็นการยืนยันว่าบ้านหลังนี้สร้างโดยฝีมือช่างสมัยรัชกาลที่ 6
บ้านต่อเจริญ ถนนเขาวราช อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพหน้าต่างบานเกล็ดไม้ปรับได้ จะ
เห็นได้ว่าสภาพบานเกล็ดไม้ของบ้าน
ต่อเจริญยังอยู่ในสภาพที่ดีมาก
บ้านต่อเจริญ ถนนเยาวราช อำเภอ
เมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพการตกแต่งประตูและหน้าต่าง
แบบจีน มีการเขียนอักษรจีนถึงแหล่ง
ที่อยู่ของบรรพบุรุษว่าอพยพมาจาก
บริเวณเมืองใดของประเทศจีน
บ้านต่อเจริญ ถนนเยาวราช
อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

6. กลุ่มอาคารย่านถนนพังงาและถนนภูเก็ต

บริเวณหัวมุมถนนพังงา เป็นสถานที่ตั้งอาคารอนุรักษ์สำคัญที่เป็นสัญลักษณ์ของย่านอนุรักษ์เมืองเก่าของจังหวัดภูเก็ต อาคารสถานที่ตำรวจเดิมและธนาคารชาร์เตอร์ดเดิมได้รับการปรับเปลี่ยนภูมิทัศน์ด้วยการทาสีทั้งสองอาคารเป็นสีเหลืองอ่อนเหมือนกัน เมื่อตั้งอยู่คู่กันจึงเป็นที่โดดเด่นต่อสายตาผู้ที่ผ่านมาหน้าบริเวณอาคารอย่างยิ่ง เป็นจุดแลนด์มาร์คของจังหวัดภูเก็ตยอดนิยมอีกแห่งหนึ่ง ทัศนียภาพของอาคารสองหลังนี้ทำให้เห็นภาพย้อนเวลาไปในช่วงเวลาเศรษฐกิจที่ขยายตัวและเจริญอย่างยิ่งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อาคารสถานที่ตำรวจเดิมและอาคารธนาคารชาร์เตอร์ดเดิมได้ปรับเปลี่ยนมาเป็น พิพิธภัณฑ์เพอรานากันนิทัศน์ (Peranakannitat Museum) มีการเข้าไปปรับปรุงดูแลโดยมิวเซียมสยาม ภายใต้ชื่อ Museum Phuket และเทศบาลเมืองภูเก็ต การก่อตั้งพิพิธภัณฑ์เพอรานากันนิทัศน์เกิดขึ้นในสมัยที่นายแพทย์โกศล แดงอุทัย อดีตรองนายกเทศมนตรีนครภูเก็ต เป็นนายกสมาคมเพอรานากันแห่งประเทศไทย³⁵ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นผู้ทรงพระราชทานนามพิพิธภัณฑ์ว่า “พิพิธภัณฑ์เพอรานากันนิทัศน์” และเสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดพิพิธภัณฑ์อย่างเป็นทางการในวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ.2560³⁶

การจัดแสดง อาคารพิพิธภัณฑ์เพอรานากันนิทัศน์ที่เป็นอาคารธนาคารชาร์เตอร์ดเดิม เป็นอาคาร 2 ชั้น จัดแสดงทั้งหมด 6 ห้อง ห้องที่ 1 ห้องพลัดพราวเรื่องราวการอพยพเข้ามาของชาวจีนฮกเกี้ยน ห้องที่ 2 ห้องรากใหม่ การตั้งรกรากของชาวจีนฮกเกี้ยน การทำเหมืองแร่ ห้องที่ 3 ห้องฉิมแจ้ บอกเล่าเรื่องราวการผสมผสานระหว่างสถาปัตยกรรมตะวันตกและตะวันออก ห้องที่ 4 ห้องผ้า การแต่งกายแบบบาบ๋า-ย่าหยา ห้องที่ 5 ห้องอาหาร อาหารหลากหลายตามสังคมพหุวัฒนธรรมในภูเก็ต อาหารของชาวจีนฮกเกี้ยน ชาวมลายู และอาหารท้องถิ่นภาคใต้ ทั้ง 5

³⁵สมหมาย ปันพุทธศิลป์. (2562, 20 มีนาคม). สัมภาษณ์โดย ปิยะนาถ อังควาณิชกุล, ที่วัดมงคลนิมิต (วัดกลาง) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต.

³⁶การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2560). *พิพิธภัณฑ์เพอรานากันนิทัศน์*. สืบค้นเมื่อ 18 มีนาคม 2562, จาก <https://www.phuketmagazine.com/พิพิธภัณฑ์เพอรานากันนิทัศน์/>

ห้องนี้จัดแสดงบนชั้น 2 ส่วนห้องที่ 6 ห้องมั่นคง จัดแสดงเครื่องประดับของชาวเพอรานากัน จัดแสดงบริเวณชั้นล่าง อาคารสถานีตำรวจเดิมฝั่งตรงกันข้าม ตั้งชื่อว่า “ภูเก็ตนครา” (ขณะที่ผู้เขียนลงพื้นที่เก็บข้อมูล มีเพียงป้ายพิพิธภัณฑเพอรานากัน นิทัศน์ติดอยู่บนอาคาร) เป็นอาคาร 2 ชั้น จัดนิทรรศการหมุนเวียน ชั้นล่างจัดแสดงนิทรรศการเรื่องราวในเขตเทศบาลนครภูเก็ต ชั้น 2 แบ่งเป็น 8 โซน ได้แก่ ภูเก็ตนครา สถาปนานคร ตำนานนคร ย้ายนคร นครบนเหมือง นครรุ่งเรือง อวสานดีบุก มิวเซียมรีวิว เรื่องลับๆ³⁷

เมื่อเข้ามาในบริเวณถนนพังงา ถัดจากอาคารธนาคารชาร์เตอร์ดเดิม เป็นที่ตั้งของโรงแรมเก่าแก่ ชื่อว่า โรงแรมออนออน ทางเจ้าของโรงแรมได้ปรับปรุงภูมิทัศน์ด้วยการทาสีภายนอก และตกแต่งบริเวณภายในเพิ่มเติมตามแบบวัฒนธรรมจีนฮกเกี้ยน ส่วนบริเวณตรงกันข้ามกับโรงแรมออนออน ธนาคารกสิกรไทย สาขาภูเก็ต ได้สร้างอาคารสูงหลายชั้น โดยใช้งบประมาณถึง 56 ล้านบาท เป็นการสร้างเลียนแบบสถาปัตยกรรมแบบซิโน-โปรตุกีส มีการทำลวดลายช่องแสงไว้บริเวณภายนอกอาคารตามแบบบ้านของชาวจีน การตกแต่งบริเวณภายในของแต่ละชั้นแสดงอัตลักษณ์วัฒนธรรมจีนฮกเกี้ยนเป็นหลัก นอกจากนี้ในเวลาากลางคืนทางธนาคารกสิกรไทยเปิดไฟเพื่อให้เห็นความสวยงามของอาคาร ธนาคารกสิกรสาขากภูเก็ตแห่งนี้เป็นไอคอนนิค แลนด์มาร์ค สาขาเอกลักษณ์เชิงวัฒนธรรม ลำดับที่ 4 ของสาขานาคารกสิกรไทยทั่วประเทศไทย

³⁷มิวเซียมไทยแลนด์. (2563). *มิวเซียมภูเก็ต*. สืบค้นเมื่อ 14 มิถุนายน 2563, จาก <https://www.museumthailand.com/th/museum/Museum-Phuket>

ภาพความสวยงามของหอนาฬิกาบริเวณ
หัวมุมถนนของอาคารสถานีตำรวจเดิม
ถนนพังงา อำเภอมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพด้านข้างของอาคารธนาคารชาร์เตอร์ดเดิม ฝั่งริมถนนภูเก็ต อำเภอมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพป้าย เพอรานากันนิทัศน์ Museum Phuket ที่ติดอยู่บริเวณอาคาร ถนนพังงา - ถนนภูเก็ต อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพด้านข้างริมถนนภูเก็ตของอาคารพิพิธภัณฑ์เพอรานากันนิทัศน์ (อาคารสถานีตำรวจเดิม) ถนนภูเก็ต อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์การประกวดภาพถ่ายของอาคารพิพิธภัณฑ์เพอรานากันนิทัศน์ ถนนพังงา - ถนนภูเก็ต อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพอาคารกสิกร สาขาภูเก็ต เป็นไอคอนนิก แลนด์มาร์ค สาขาเอกลักษณ์เชิงวัฒนธรรม ลำดับที่ 4 ของธนาคารกสิกรไทยทุกสาขาทั่วประเทศไทย ถนนพังงา อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพการทำลวดลายช่องแสงไว้บริเวณภายนอกเลียนแบบอาคารตามแบบบ้านของชาวจีน
ธนาคารกสิกรไทย สาขาภูเก็ต ถนนพังงา อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพบริเวณชั้นล่างของอาคาร ธนาคารได้ทำประตู หน้าต่าง และช่องแสง เลียนแบบบ้านโบราณ
ประดับตกแต่งอย่างสวยงาม เป็นแลนด์มาร์คถ่ายภาพเมื่อมาเยือนย่านอนุรักษ์เมืองเก่า
ธนาคารกสิกรไทย สาขาภูเก็ต ถนนพังงา อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพภูมิทัศน์ยามค่ำคืนค่าคืนของธนาคารกสิกรไทย สาขาภูเก็ต ถนนพังงา อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพภูมิทัศน์ยามค่ำคืนค่าคืนของธนาคารกสิกรไทย สาขาภูเก็ต ถนนพังงา อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

4

unสรุป

ในช่วงเวลา พ.ศ.2545–2559 นโยบายขยายตัวทางการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างในเมืองภูเก็ต เกิดการเคลื่อนย้ายของคนต่างถิ่นเข้ามาทำงานในเมืองภูเก็ตเป็นจำนวนมากทั้งคนต่างจังหวัดและแรงงานต่างด้าว จำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้นส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวภูเก็ตเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงจากวัฒนธรรมดั้งเดิม ข้อสังเกตอย่างหนึ่งในการลงพื้นที่เก็บข้อมูล ประชากรที่เพิ่มขึ้น ทั้งคนต่างเมืองที่เข้ามาทำมาหากินในภูเก็ตและแรงงานต่างด้าวที่พบเห็นได้ทั่วไป ส่งผลให้ปริมาณรถยนต์และรถมอเตอร์ไซด์เพิ่มขึ้น ทั้งวิ่งเร็วและไม่เป็นระเบียบ เป็นผลให้การจราจรในหลายบริเวณของจังหวัดภูเก็ตติดขัด แออัด และใช้เวลานานกว่าที่จะเคลื่อนตัวได้เช่นเดียวกับกรุงเทพมหานคร ซึ่งทำให้เสน่ห์ของจังหวัดภูเก็ตลดน้อยลง

ลักษณะการใช้สอยอาคาร

อาคารย่านอนุรักษ์เมืองเก่า (Old Town) ในบริเวณเขตเทศบาลเมืองภูเก็ต มีอาคารและบ้านหลายหลังที่เปลี่ยนการใช้สอยอาคารจากที่พักอาศัยให้เป็นแหล่งธุรกิจหารายได้ โดยมุ่งหวังสร้างกำไรจากนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ ส่วนใหญ่มีการเปลี่ยนเจ้าของจากเจ้าของคนต่างถิ่นที่เข้ามาประกอบธุรกิจจึงขาดความผูกพันกับวัฒนธรรมดั้งเดิม มีการดัดแปลงโดยเฉพาะอาคารห้องแถว (shophouse) กลายเป็นธุรกิจที่พักทั้งแบบเกสต์เฮาส์ (Guesthouse) แบบโฮสเทล (Hostel) ธุรกิจกลุ่มร้านอาหารและเครื่องดื่ม โดยเฉพาะร้านกาแฟ (Café) ซึ่งทำให้ภาพรวมแต่ละย่านมีความคล้ายคลึงกัน ไม่มีลักษณะเด่นเฉพาะตน และมีบรรยากาศไม่ต่างจากกรุงเทพมหานครหรือแหล่งท่องเที่ยวใหม่ในหลายๆ จังหวัด ดังนั้น ความสำคัญ

ในประวัติความเป็นมาหรือที่มาของสถาปัตยกรรมชิโน-โปรตุกีสถูกกลบบทบาทลง กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ต้องการเพียงมาเยือนและถ่ายรูป

ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์

ในการปรับเปลี่ยนภูมิทัศน์เจ้าของอาคารส่วนใหญ่ เลือกจะปรับปรุงด้วยการทาสีเน้นสีสดและเข้มตามรสนิยมของเจ้าของร้าน โดยมีความมุ่งหวังที่จะทำให้อาคารของตนมีความโดดเด่น สะดุดตา ดึงดูดลูกค้าหรือนักท่องเที่ยว การคำนึงถึงผลประโยชน์ทางธุรกิจเป็นสิ่งสำคัญเช่นนี้ จึงทำให้ภาพรวมภูมิทัศน์ของอาคาร โดยเฉพาะบริเวณริมถนนที่เป็นอาคารต่อเนื่องกันทอดยาวตลอดสองฝั่งของถนน เช่น ถนนกลาง ถนนเยาวราช เป็นต้น เกิดลักษณะแปลกแยกออกจากกลุ่ม ไม่กลมกลืนหรือให้สวยงามไปในทิศทางเดียวกัน จึงทำให้ขาดเสน่ห์ความเป็นอาคารเก่าที่มีคุณค่าในการอนุรักษ์ไป ประเทศที่มีแผนการอนุรักษ์อาคารเก่าที่ดี จะให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์อาคารเก่าสองประการเป็นสำคัญ คือ ประการแรก การไม่ให้มีอาคารสูงมาดบังภูมิทัศน์ของอาคารที่ได้รับการอนุรักษ์ และประการที่สอง จะมีการควบคุมการเปลี่ยนแปลงลักษณะของอาคาร ทั้งโครงสร้าง ลวดลาย และสี ให้มีความกลมกลืนกัน นอกจากนี้พบว่ามีหลายอาคารที่สร้างใหม่เลียนแบบโครงสร้างเดิมโดยใช้วัสดุใหม่ เช่น บานประตูไม้แบบจีน แต่มีกลไกประตูพับแบบปัจจุบัน พื้นกระเบื้องที่ลอกลายแบบกระเบื้องโบราณ เป็นต้น หรือการตั้งใจสร้างของใหม่ที่เลียนแบบสถาปัตยกรรมแบบเดิมทั้งหมด นับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงในทางสร้างสรรค์ คือมีความพยายามให้กลมกลืนกับกลุ่มอาคารอนุรักษ์ เช่น การสร้างธนาคารกสิกรไทย สาขาภูเก็ต หรือบางอาคารก็ทำการตกแต่งอาคารสถานที่ของตนให้กลมกลืนเข้ากับย่านอนุรักษ์เมืองเก่า เช่น การดัดแปลงเสี้ยนนาขนาดใหญ่ (ภาชนะคล้ายปืนโตของชาวจีนฮกเกี้ยน) เป็นกระปุกออมสิน ตั้งไว้หน้าบริเวณอาคารที่ทำการของธนาคารออมสิน สาขาภูเก็ต ซึ่งตั้งอยู่ใกล้สี่แยกถนนพังงาตัดกับถนนภูเก็ต ที่มีอาคารธนาคารชาร์เตอร์ดเดิมตั้งอยู่

ภาพการตั้งเสี่ยหนาเป็นกระปุกอมสินขนาดใหญ่ตั้งไว้หน้าอาคารอมสิน สาขาภูเก็ต

การบูรณะอาคารสถาปัตยกรรมแบบชิโน-โปรตุกีสในย่านอนุรักษ์เมืองเก่า

บริเวณย่านอนุรักษ์เมืองเก่า เขตเทศบาลเมืองภูเก็ต ซึ่งมีกลุ่มอาคารเก่าแก่ที่สุดในย่านถนนกลาง เนื่องจากเป็นย่านที่กำเนิดขึ้นจากการก่อตั้งที่ทำการบริษัทเหมืองแร่ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 และขยายไปบริเวณใกล้เคียง คือ ถนนตีบุก ถนนกระบี่ ถนนเขาวราช ถนนพังงา และถนนภูเก็ต ภูมิทัศน์ที่เป็นองค์รวมของย่านเหล่านี้ที่มีการก่อสร้างอาคารติดกันเป็นแนวทอดยาวหลายแห่ง ยังคงไว้ซึ่งความสวยงามสะดุดตา ประกอบกับตลอดระยะเวลามากกว่า 30 ปี นักวิชาการ นักปราชญ์ท้องถิ่น เจ้าของอาคารบ้านเรือน ชาวจังหวัดภูเก็ต และผู้ที่สนใจ ได้ร่วมตัวจัดสัมมนาวิชาการในเรื่องปัญหาและแนวทางในการอนุรักษ์อย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้นโยบายและการดูแลของเทศบาลเมืองภูเก็ต การสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน ทำให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศยังคงให้ความ

สนใจกับการมาชมอาคารสถาปัตยกรรมแบบซิโน-โปรตุกีสในย่านอนุรักษณ์เมืองเก่า
อย่างต่อเนื่อง

สืบเนื่องจากการที่ภูเก็ตเป็นเมืองที่มีรายได้หลักจากการท่องเที่ยว เกิดการ
ขยายตัวของเมืองตามการพัฒนาเศรษฐกิจ จึงทำให้ไม่เพียงคนไทยต่างถิ่นที่เข้ามา
ทำงานทำในจังหวัดภูเก็ต หากยังมีแรงงานต่างด้าวอพยพเข้ามาอยู่อาศัยและทำงาน
ในจังหวัดภูเก็ตเป็นจำนวนมาก ดังนั้น เมื่อมีผู้คนจากถิ่นฐานอื่นเข้ามาอาศัยเป็น
จำนวนมากจึงเริ่มมีผลกระทบต่อความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมและเกิดการเปลี่ยนแปลง
คนที่เคยอยู่อาศัยในจังหวัดภูเก็ตตั้งแต่บรรพชนมาหลายรุ่น ได้เคลื่อนย้าย
ไปอยู่อาศัยที่อื่น ส่วนคนที่เข้ามาอยู่อาศัยใหม่ในรอบไม่เกิน 10 ปี มีจำนวนมากขึ้น
กว่าในอดีต ทำให้ความเข้าใจและความผูกพันกับรากวัฒนธรรมเดิมมีน้อยลงและไม่
ต่อเนื่อง สำหรับอาคารสถาปัตยกรรมแบบซิโน-โปรตุกีสมีทั้งเจ้าของรายเก่าและ
ผู้เช่าหรือเป็นเจ้าของรายใหม่ ทั้งนี้มีปัจจัยหลายอย่างในการอนุรักษ์ ได้แก่ ความชื่น
ชอบ ความเข้าใจทางวัฒนธรรม ทุนทรัพย์ การตระหนักรู้คุณค่า ล้วนส่งผลต่อ
การอนุรักษ์ซึ่งปรากฏให้เห็นหลายแนวทาง ดังนี้

1. รักษาโครงสร้างเดิมและเก็บรักษารายละเอียด

ในกลุ่มนี้ มีความพยายามในการรักษาโครงสร้างโดยรวมทั้งหมดทั้งบริเวณ
ชั้น 1 และ บริเวณชั้น 2 ของอาคาร บางกลุ่มอาคารที่อยู่ติดกันและมีแนวทางใน
การอนุรักษ์ดูแลแบบเดียวกัน จะทำให้เกิดภูมิทัศน์ที่สวยงามและกลมกลืน พบเห็น
ได้ในบริเวณถนนกลางและถนนตีบุก

ภาพกลุ่มอาคารบริเวณถนนกลาง ชั้นบนยังคงอนุรักษ์ซุ้มหน้าต่าง บานหน้าต่างบานเกล็ดไม้ และลวดลายปูนปั้น ถนนกลาง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพอาคารบริเวณถนนกลาง ยังคงอนุรักษ์ซุ้มหน้าต่างและลวดลายปูนปั้น แต่หลังคาปรับเปลี่ยน ถนนกลาง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

2. ทำเลียนแบบโดยอยู่ในโครงสร้างเดิม

ในกลุ่มอาคารย่านถนนถลาง มีอาคารหลายหลังที่ได้รับการดัดแปลงและปรับเปลี่ยนเป็นโรงแรมและร้านกาแฟ (Café) ซึ่งรวมไปถึงศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยว มีการปรับปรุงใหม่ (Renovated) เพื่อให้ตัวอาคารโดดเด่นมากขึ้น ย้อนกลับไปในช่วงเวลา พ.ศ.2539-2542 ย่านถนนถลางยังเต็มไปด้วยร้านค้าที่มีสินค้าหลากหลาย เช่น ขายผ้าปาเต๊ะ เสื้อลูกไม้ ของที่ระลึกท้องถิ่นประเภทเครื่องประดับ ไม่มีโรงแรมและร้านอาหารเหมือนในปัจจุบัน ซึ่งโรงแรมและร้านอาหารส่วนใหญ่ถูกปรับเปลี่ยนและออกแบบมาเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มาอยู่อาศัยและสัมผัสในบรรยากาศของอาคารเก่า จะมีเจ้าของอาคารหลายหลังที่ทำการปรับปรุงอาคารใหม่ (Renovated) โดยทำเลียนแบบภายใต้โครงสร้างเดิม เพิ่มเติมวัสดุอุปกรณ์สมัยใหม่ที่แบบเดิมเนื่องด้วยวัสดุเดิมหาไม่ได้ ช่างซ่อมแซมหายากและค่าจ้างมีราคาแพง ตัวอย่างเช่น อาคารหวู (Woo Gallery & Boutique Hotel, The Old Town Phuket.) ที่ตั้งอยู่ริมถนนถลาง มีการออกแบบบริเวณด้านล่างของอาคารตามสถาปัตยกรรมแบบจีน ทั้งประตูไม้ หน้าต่างไม้ ช่องแสง สำหรับประตูมีการเพิ่มบานพับเหล็กเพื่อเสริมความแข็งแรงและสะดวกในการใช้งาน นอกจากนี้มีการตกแต่งกระเบื้องสมัยใหม่แต่เลือกวัสดุมาให้มีความผสมกลมกลืน

ภาพด้านหน้าของ หู (Woo Gallery & Boutique Hotel, The Old Town Phuket.)
ถนนกลาง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพการใช้บานพับเหล็กเสริมความแข็งแรง และป้าย หู Woo Gallery & Boutique Hotel.
ถนนกลาง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพหน้าต่างและช่องแสงที่คงรูปแบบ
เดิมของ หอ Woo Gallery &
Boutique Hotel.
ถนนถลาง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพอาคารที่ใช้โครงสร้างเดิมเป็นสถาปัตยกรรมแบบจีน แต่เปลี่ยนวัสดุและรูปแบบของลวดลาย
ถนนถลาง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพการออกแบบหน้าต่างต่าง
เข้าไปแทนที่แบบเดิม
ถนนกลาง อำเภอเมือง
จังหวัดภูเก็ต

ภาพการปรับเปลี่ยนช่องแสงเป็นแบบสมัยใหม่
ถนนกลาง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

3. เปลี่ยนแปลงโดยไม่ยึดตามรูปแบบสถาปัตยกรรมเดิม

เจ้าของอาคารหรือผู้เช่าหลายรายที่เข้ามาอยู่อาศัยครอบครองอาคารพาณิชย์เพื่อทำธุรกิจ ต้องการใช้พื้นที่ของอาคารรวมไปถึงบริเวณอาเขต (Arcade) ดังนั้นจึงได้ซ่อมแซมตัวอาคารเดิมซึ่งเป็นอาคารเก่าแก่ มีการปรับเปลี่ยนประตูด้านหน้าบริเวณชั้นล่างโดยไม่ได้คงสถาปัตยกรรมแบบจีนซึ่งเป็นรูปแบบเดิมของอาคารห้องแถว (shophouse) ที่เป็นสถาปัตยกรรมแบบชิโน-โปรตุกีส ส่วนอาคารชั้นบนมีหลายอาคารที่ปรับเปลี่ยนเป็นสมัยใหม่ ทำให้ซุ้มหน้าต่าง หน้าต่างบานเกล็ดไม้ และลวดลายปูนปั้นหายไป ส่วนการเปลี่ยนทั้งบริเวณชั้นบนและบริเวณชั้นล่างก็มีให้พบเห็นหลายอาคาร

ภาพอาคารบริเวณถนนกระบี่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต
ที่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบสถาปัตยกรรม

ภาพอาคารศาลเจ้าไททาสีแดงสด มีการปรับเปลี่ยนทั้งบริเวณชั้นบนและชั้นล่าง
ถนนกลาง อำเภอเมือง
จังหวัดภูเก็ต

การรื้อล้างพื้นที่เพื่อการใช้สอยประโยชน์ทางธุรกิจ

การเปลี่ยนแปลงประโยชน์ของการใช้อาคารเพื่อธุรกิจการท่องเที่ยวเจ้าของธุรกิจโดยเฉพาะที่เป็นแบบเช่าจากเจ้าของอาคาร จะใช้พื้นที่ของอาคารเต็มที่ มีการตั้งข้าวของ ป้ายอาหารและเครื่องดื่มนแบบถาวร แขนงเสื้อผ้าสินค้าอื่นๆ ที่ขายในบริเวณที่เป็นทางเดินเท้าหรืออาเขต (Arcade) ทำให้อาเขตที่ยาวที่สุดในประเทศไทย อันเป็นประวัติศาสตร์ของถนนกลาง จังหวัดภูเก็ต ถูกปิดทางเดินเท้า และกลายเป็นตำนานทางสถาปัตยกรรมโบราณของประเทศไทยเหมือนกรณีถนนเก่าแก่ร่วมสมัยในกรุงเทพมหานคร

ลักษณะการนำของมาตั้งกีดขวางใน
บริเวณที่เคยเป็นอาเขต (Arcade)
ย่านถนนกลาง อำเภอเมือง
จังหวัดภูเก็ต

ภาพการติดตั้งป้ายขายอาหารแบบถาวรและการวางของกีดขวาง
ในบริเวณอาเขต (Arcade) ย่านถนนกลาง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

การทำ Street Art ในย่านอนุรักษ์เมืองเก่า

ส่วนที่เพิ่มเติมเข้ามาในการปรับปรุงภูมิทัศน์ย่านอนุรักษ์เมืองเก่าในเขตเทศบาลเมืองภูเก็ต คือ การทำภาพ Street Art มีทั้งภาพที่วาดโดยศิลปินที่มีชื่อเสียงระดับโลกอย่าง Alex Face โดยมีเอกลักษณ์ในการวาดเป็นตัวการ์ตูนหน้าเด็ก ผู้หญิงมีสามตา ชื่อว่า หนูน้อยมาร์ติ (ชื่อลูกสาวของ Alex Face) ภาพส่วนใหญ่ที่ปรากฏเป็น Street Art ทำเพื่อให้ผนังเดิมที่เก่าทรุดโทรมมีทัศนียภาพที่สวยงามขึ้น ส่วนใหญ่จะเน้นสื่อสารวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวจีนฮกเกี้ยนในเมืองภูเก็ต เช่น ภาพประเพณีกินเจ บริเวณสี่แยกถนนกระบี่ติดกับถนนปฎิพัทธ์ ภาพหนูน้อยมาร์ติ กลายเป็นชมรมรูปเต่าในประเพณีไหว้ผ้อต่อ และภาพที่มีคุณค่าทางจิตใจมากที่สุดคือภาพชุดในหลวงรัชกาลที่ ๙ บริเวณห้วมมสี่แยกถนนดีบุกติดกับถนนเยาวราช ซึ่งวาดโดยอาจารย์และนักเรียนศิลปะในเมืองภูเก็ตหลังเหตุการณ์สวรรคตของในหลวงรัชกาลที่ ๙ เพื่อแสดงถึงการสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณและแสดงการรำลึกถึงพระองค์ท่าน

ภาพ Street Art ประเพณีถือศีลกินเจ ได้สร้างภูมิทัศน์ที่สวยงามให้บริเวณด้านข้างของอาคาร และสร้างความกลมกลืนที่สื่อสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์อาคารเก่าแบบชิโน-โปรตุกีส บริเวณสี่แยกถนนกระบี่ติดกับถนนปฎิพัทธ์ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพ Street Art ขนมเต่าในประเพณีไหว้ผ้อต๋อ แสดงวัฒนธรรมชาวจีนฮกเกี้ยน ได้สร้างภูมิทัศน์
ให้มีความโดดเด่นสะดุดตาในบริเวณด้านข้างของอาคาร บริเวณถนนกลาง หน้าซอยรมณี
อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพ Street Art ชื่อภาพ “ซ็อนแอบ” เพิ่มเติมความน่าสนใจของภูมิทัศน์บริเวณด้านหน้าของ
ร้านค้าบริเวณในซอยรมณี ถนนกลาง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพ Street Art หนูน้อยมาร์ตีแต่งกายตามแบบวัฒนธรรมชาวจีนในเมืองภูเก็ต คือเสื้อลูกไม้ สีขาว และถุงผ้าปาเต๊ะลายดอกไม้สีชมพูกำลังเข็นรถขนของ เนื่องจากเป็นภาพวาดบนผนังเก่าของอาคารหนึ่งในย่านตลาดใหญ่ (เดินทะลุจากถนนกระบี่เข้าไปได้) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพ Street Art ชื่อภาพ “ไอศกรีม” (อาหารชาวจีนฮกเกี้ยน เหมือนหอยทอดแต่เป็นหอยนางรมตัวเล็ก) ถนนพังงา เชื่อกับศาลเจ้าแสงธรรม อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ในภาพ Street Art “โอดต้า” เด็กผู้หญิงกำลังคุยกับคุณย่าที่แต่งกายแบบย่าหย่า ไกลๆ กัน มีเด็กผู้ชายมุสลิม กำลังเตรียมข้าวของ ภาพดังกล่าวทำให้ผนังเก่าธรรมดา มีเสน่ห์ และถ่ายทอดความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมในเมืองภูเก็ต เรื่องราวของวิถีชีวิตชุมชนภายใต้ทุนวัฒนธรรมเดิม ถนนพังงา เยื้องกับศาลเจ้าแสงธรรม อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ภาพ Street Art ในหลวงรัชกาลที่ ๙ สร้างภูมิทัศน์ให้สวยงามและดึงดูดนักท่องเที่ยว บริเวณสี่แยกถนนตีบุกตัดกับถนนเขาวราช อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าเจ้าของอาคารหลายหลังได้ตัดแปลงมาเป็นธุรกิจร้านค้าต่างๆ การเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์ของสถาปัตยกรรมชิโน-โปรตุกีสที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นผลกระทบจากการขยายตัวทางการท่องเที่ยว การมุ่งเน้นหารายได้จาก การท่องเที่ยวนี้ทำให้มีผู้เข้ามาลงทุนสร้างธุรกิจรายใหม่จำนวนมาก อีกทั้งกระแส และรูปแบบทางการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไป ได้สร้างผลกระทบทั้งในทางที่ดีและ ไม่ดี นอกเหนือจากความสวยงามหรือคุณค่าของความเก่าแก่ทางสถาปัตยกรรมแล้ว สถาปัตยกรรมแบบชิโน-โปรตุกีส หรือสถาปัตยกรรมแบบชิโน-ยูโรเปียนในเมือง ภูเก็ต ยังคงทำหน้าที่สะท้อนเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และถ่ายทอดการเป็นสังคม พหุวัฒนธรรมของภูเก็ต ซึ่งกลุ่มและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ควรจะต้องมีการประชุมพิจารณาวางแผนร่วมกันในการ วางแนวทางการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ของอาคารบ้านเรือนในย่านอนุรักษ์เมืองเก่า สิ่งที่ต้องคำนึงถึงให้มากที่สุด คือไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแบบไร้ทิศทางหรือ เปลี่ยนแปลงเพียงเพื่อตอบโจทยความต้องการของกระแสนักท่องเที่ยวซึ่งส่วนใหญ่ เป็นการท่องเที่ยวแบบระยะสั้นหรือไม่ยั่งยืน ควรสร้างแนวทางการท่องเที่ยวแบบ ยั่งยืนที่จะเก็บรักษาเอกลักษณ์และเสน่ห์ของอาคารอนุรักษ์ รวมถึงธำรงรักษา วัฒนธรรมท้องถิ่นอันเป็นอัตลักษณ์ของเมืองภูเก็ตที่สะท้อนความเชื่อมโยงทางสังคม และวัฒนธรรมของชุมชนในอดีต สถาปัตยกรรมแบบชิโน-โปรตุกีส ให้มีคุณค่า มากกว่าความสวยงามทางการออกแบบหรือสร้างขึ้นมา สถาปัตยกรรมแบบ ชิโน-โปรตุกีสในเมืองภูเก็ต ได้ทำหน้าที่ที่นักทฤษฎีทางสถาปัตยกรรม อ็องรี เลอแอมป์ เรียกว่า *พื้นที่เชิงภาพตัวแทน (Representational Spaces)*³⁸ เป็นการแสดงถึง การผสมผสานทางวัฒนธรรมตะวันออกกับวัฒนธรรมตะวันตก และประยุกต์ใช้ให้ เหมาะกับท้องถิ่น ส่วนคุณค่าทางสุนทรีย์ในสถาปัตยกรรม สอดคล้องตามที่ หม่อมหลวงปิยลดา ทวีปริงสีพร ได้สรุปแนวคิดของร็องเจอร์ สกรูตัน (Roger Scruton)

³⁸สันต์ สุวจฉราภินันท์. (2557). “พื้นที่ทางสังคม” : การผสมผสานรอยแยกของพื้นที่กายภาพและนามธรรม ใน *ว่าด้วยทฤษฎีสถาปัตยกรรม: พื้นที่สาธารณะและพื้นที่ทางสังคม*. หน้า 137.

จากหนังสือ The Aesthetics of Architecture ไว้ 5 ประการ คือ หน้าที่ใช้สอย ความเฉพาะที่เฉพาะถิ่นอย่างยิ่ง ความงามที่อิงกับวัสดุและเทคโนโลยีการก่อสร้าง ความเป็นศิลปะสาธารณะ และการไม่จำกัดว่าต้องสร้างโดยศิลปินหรือสถาปนิก³⁹ ในปัจจุบันการใช้สอยพื้นที่อาคารสถาปัตยกรรมแบบชิโน-โปรตุกีส มุ่งเน้นเพื่อธุรกิจเชิงพาณิชย์ แต่สถาปัตยกรรมแบบชิโน-โปรตุกีสในภูเก็ตยังคงแสดงความเฉพาะที่เฉพาะถิ่นอยู่เสมอ การดูแลที่ดี การอนุรักษ์รูปแบบอย่างถูกต้อง รวมถึงการสร้างเลียนแบบของเดิม ก็ยังคงความงามตามวัสดุและเทคนิคการก่อสร้างได้ สถาปัตยกรรมแบบชิโน-โปรตุกีสในย่านอนุรักษ์เมืองเก่า (Old Town) จึงเป็นจุดหมายของนักท่องเที่ยววัฒนธรรมและผู้มีสุนทรียะทางศิลปะอยู่เสมอ การท่องเที่ยวอย่างเข้าใจและ ตระหนักรู้ จะทำให้คุณค่าของสถานที่เพิ่มมากขึ้น และนักท่องเที่ยวเป็นผู้มีส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนแนวทางในการอนุรักษ์เพื่อให้สถาปัตยกรรมที่สวยงามนี้คงอยู่ต่อไปอย่างยั่งยืน

³⁹ปิยลดา ทวีปรังสีพร. (2557). รู้ลึก นึก คิด กับประสบการณ์สุนทรียะในสถาปัตยกรรม ใน *ว่าด้วยทฤษฎีสถาปัตยกรรม: พื้นที่สาธารณะและพื้นที่ทางสังคม*. หน้า 152.

บรรณานุกรม

หนังสือ

ภาษาไทย

กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (2535). “เหมืองแร่,” ใน 100 ปี กรมทรัพย์สินทางปัญญา.

กรุงเทพฯ : บริษัททดลองรัตน์.

กรมศิลปากร. (ม.ป.ป.). *ตำนานเมืองนครศรีธรรมราช*. ม.ป.ท.

_____. (2530). *รายงานการสำรวจโบราณสถานเมืองภูเก็ต*. ภูเก็ต :

โรงพิมพ์กรมศิลปากร.

บัลแลนไทน, แอนดรูว์. แปลโดย อนุสรณ์ ตีปยานนท์. (2557). *สถาปัตยกรรม:*

ความรู้ฉบับพกพา. กรุงเทพฯ : โอเพ่นเวิร์ลด์ส พับลิชชิง เฮาส์.

ประสิทธิ์ ชินการณ และคนอื่นๆ. (2536). *ภูเก็ตเมืองแก้ว (หนังสือที่ระลึก*

งานท้าวเทพกระษัตรี – ท้าวศรีสุนทร. ภูเก็ต : โรงพิมพ์กองทัพ.

ปิยลดา เทวกุล ทวีปริงสีพร, หม่อมหลวง. (2554). *คำ ความคิด สถาปัตยกรรม*.

กรุงเทพฯ : บริษัท ลายเส้น พับลิชชิง จำกัด.

วิรุณ ตั้งเจริญ. (2552). *วิสัยทัศน์ศิลปวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ : ศูนย์สำนักพิมพ์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์. (2538). *แหล่งศิลปกรรมและแหล่งประวัติศาสตร์ภูเก็ต*.

ภูเก็ต : ศูนย์วัฒนธรรมภูเก็ต.

สันต์ สุวจฉกรภินันท์ บรรณาธิการ. (2557). *ว่าด้วยทฤษฎีสถาปัตยกรรม: พื้นที่*

สาธารณะและพื้นที่ทางสังคม. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุนัย ราชภัฏทาร์กซ์. (2518). *ภูเก็ต*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เฟื่องอักษร.

โอภาส สุกใสและคนอื่นๆ. (2533). *ภูเก็ต ๓๓๓ : บางส่วนเสี้ยวของประวัติศาสตร์*

ประสบการณ์แห่งการต่อสู้การล่มสลายและการดำรงอยู่ของผู้คน. ภูเก็ต :

ฝ่ายจัดทำหนังสือที่ระลึกและเอกสารประชาสัมพันธ์ กองประชาสัมพันธ์

การแข่งขันกีฬาเยาวชนแห่งชาติ ครั้งที่ 6 จังหวัดภูเก็ต

วารสาร

- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2552, มกราคม – มิถุนายน). การจัดการวัฒนธรรมและทัศนศิลป์. *วารสารมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. 1(1) : 1 – 6.
- สุธีระ ประเสริฐสรรพ. (2551, กรกฎาคม – ธันวาคม). การจัดการวัฒนธรรมในระดับนโยบายของรัฐ. *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. 10(1) : 41 – 50.

ปริญญานิพนธ์และงานวิจัย

- ดรุณี แก้วม่วง. (2526). *พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) : ผู้นำการปกครองหัวเมืองไทยฝั่งตะวันตก พ.ศ.2444 – 2456*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (ประวัติศาสตร์). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นพดล กิตติกุล. (2534). *คำยืมภาษาจีนฮกเกี้ยนที่ใช้ในภาษาถิ่น จังหวัดภูเก็ต*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. เอกภาษาไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- นवलศรี พงศ์ภัทรวัต. (2543). *บทบาทผู้นำชาวจีนฮกเกี้ยนในเกาะภูเก็ต ระหว่าง พ.ศ.2396 – 2475*. ปริญญานิพนธ์ ศศ.ม. (ประวัติศาสตร์). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปิยะนาถ ลิ้มสกุล. (2542). *การศึกษาอิทธิพลของต่างประเทศจากสถาปัตยกรรมในเมืองภูเก็ต ระหว่าง พ.ศ.2411 – 2468*. ปริญญานิพนธ์ ศศ.ม. (ประวัติศาสตร์). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมปอง ยอดมณี. (2535). *คดีนิยมการก่อสร้างที่ปรากฏในสถาปัตยกรรมจีนในเขตอำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (เอกไทยคดีศึกษา) สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.
- ฮันส์ เดทเลฟ และพรใจ ศิริรัตน์. (2527). *โครงการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและพัฒนาเมืองภูเก็ต*. งานวิจัยแผนกวางแผนพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (AIT).

ภาษาต่างประเทศ

Khoo Su Nin. (2001). *Streets of George Town Penang*. Third Edition. Penang : Janus Print & Resources.

Nopadon Sahachaisaeree. (1982). *Traditional Chinese Shophouses in Phuket (South Thailand) and George Town (Penang, Malaysia) : Towards a Policy of Conservation*. M.Sc. (Human Settlement Planning). Bangkok : Asian Institute of Technology (AIT).

ข้อมูลสัมภาษณ์

จรรยารัตน์ ตันทวนิช. (2562, 19 มีนาคม). สัมภาษณ์โดย ปิยะนาถ อังควาณิชกุล ที่บ้านชินประชา เลขที่ 98 ถนนกระบี่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต.

ปัญญา ต่อเจริญ. (2562, 21 มีนาคม). สัมภาษณ์โดย ปิยะนาถ อังควาณิชกุล ที่บ้านเลขที่ 112 ถนนเยาวราช อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต.

สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์. (2562, 20 มีนาคม). สัมภาษณ์โดย ปิยะนาถ อังควาณิชกุล, ที่วัดมงคลนิมิตร (วัดกลาง) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต.

แหล่งข้อมูลออนไลน์

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ.2555–2559*. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2562, จาก <http://www.mots.go.th/download/ImplementationOfThePolicy/NotificationofTheNationalTourismPolicy.PDF>

การท่องเที่ยวมาเลเซีย. *คฤหาสน์เปอรานากัน (Pinang Peranakan Mansion)*. สืบค้นเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2563, จาก <http://www.tourism.gov.my/th-th/places/states-of-malaysia/penang/pinang-peranakan-mansion>.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2560). *พิพิธภัณฑ์เพอรานากันนิทัศน์*. สืบค้นเมื่อ 18 มีนาคม 2562, จาก <https://www.phuketemagazine.com/พิพิธภัณฑ์เพอรานากันนิทัศน์/>

ภาพเก่าสถานีตำรวจเทศบาลเมืองเดิมและธนาคารชาร์เตอร์ด. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2562, จาก <https://sites.google.com/site/172phuket172/prawatisastr>.

มิวเซียมไทยแลนด์. (2563). *มิวเซียมภูเก็ต*. สืบค้นเมื่อ 14 มิถุนายน 2563, จาก <https://www.museumthailand.com/th/museum/Museum-Phuket>

ส่องตึกธนาคารกสิกรไทย KBANK สาขาภูเก็ต. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2562, จาก <https://sistacafe.com/summaries/22430>.

Tripadvisor. *Blue Elephant Phuket*. สืบค้นเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2563, จาก https://th.tripadvisor.com/LocationPhotoDirectLink-g1215781-d1759741-i110979406-Blue_Elephant_Phuket-Phuket_Town_Phuket.html

“...คำว่า สถาปัตยกรรมชิโน-โปรตุกีส ในสมัยก่อน ไม่ได้ให้นิยามความหมายที่หมายถึงประเทศเจ้าของรูปแบบจริงๆ และได้มีการเรียกตามชื่อประเภทของสถาปัตยกรรมที่ถูกต้อง หรืออาจจะเป็นความตั้งใจที่จะไม่เรียกสถาปัตยกรรมแบบโคโลเนียล เพื่อบ่งบอกว่าเป็นเมืองอิสระที่ไม่ได้ตกอยู่ภายใต้การปกครองของประเทศอื่น...”

“...เด็กหญิงกำลังคุยกับคุณย่าที่แต่งกายแบบย่าหยาไกล่ๆ กันมีเด็กชายมุสลิมกำลังเตรียมข้าวของ ภาพดังกล่าวทำให้ผมนึกถึงธรรมเนียมในย่านนี้ และถ่ายทอดความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมในเมืองภูเก็ต เรื่องราวของวิถีชีวิตชุมชนภายใต้ทุนวัฒนธรรมเดิม...”

ISBN 978-6-16296-219-6

